Ketabton.com

ای بسا ابلیس آدم روکه هست
پس به هر دستی نباید داد دست

لارنس

یا د افغانستان پیر کرم شاه

د یوه انګرېز له نظره

PROPERTY OF
ARIC
Established
1989

پښتو ژباړونکی: نجیب "کندهاري"

(c) ketabton.com: The Digital Library

PROPERTY OF ACKU

د کتاب ځانګړتیاوې

د کتاب نوم:	لارنس
مؤلف په انګریزي ژبه:	ایډوارډ راینس
ژباړونکی په اردو ژبه:	قاضي مشیرالدین
ژباړونکی په پښتو ژبه:	عبدالقدوس نجیب کندهاری
د کمپیوټر چارې:	ذبیح الله "وردګ"
د کمپوز ځای:	میرزا خان او احمد زی کمپوزنګ سنټر ۲۰۸ نمبر کوټه. دوهم پوړ ګل حاجي پلازه یونیورسیټي روډ پېښور، پاکستان تلیفون نمبر ۸۵۳۵۴۹
د چاپ ځای:	د ساپې د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز
د چاپ کال:	۱۳۸۲
د چاپ شمېره:	(۵۰۰) پنځه سوه ټوکه
د پښتو ژباړې نېټه:	۲۳ جوزا ۱۳۳۹ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

اعوذ برب النـاس، ملـك النـاس، الـه النـاس مـن شرالوسـواس الخناس الذی یوسوس فی صدور الناس من الجنته و الناس.

(آمین)

PROPERTY OF ACKU
11691

برخه ۱

د پښتو ژبا ړونکي

سریزه

دا کتاب ما د وطن دوستۍ د جذباتو د ژوندي کېدو په ملحوظ سره له اردو څخه ترجمه کړ او لوی غرض مې داؤ چې پښتانه ورونه د استعمارچیانو په تګیو خبر شي او وپوهېږي چې دوی په څه چل ول سره د ویدو قومو پر اوږو باندې د مریی توب جوغونه ږدي کله ځانونه ورتېروني خوا خوږي کړي او کله یې دوړو په څېر سره د مادیاتو په خوږو تېر باسي له نفاق او یو د بل له بدبینیو څخه یې په بېلو بېلو صوزتو استفادې کوي تور تکم و سپین ته متجددو قدامت پسنده ته غریب و بډای ته شعیه وسني ته. غلجي و دراني ته. مشروکشر ته داسې بد او منفور په نظر ورولي چې بیا یې اتفاق په هېڅ سره امکان نه لري دوی نه غواړي چې د خلکو زنګ وهلی فکرو نه دې د علم او پوهنې په صیقل سره رانه شي یا دې د آزادۍ غوښتلو احساسات وده په کې وکړي ولې چې په دې سره یې د سیاست منحوسه پرده څیرېږي او دا د استعماریت تود بازار یې پر یوه مخ سوړوالی پیدا کوي مقصد دا دی چې د وطن خواهو او روشن فکرو مخونه هروخت د دوی په بېرحمانه څپېړو سره شنه شوي او هغه زحمتونه یې پر راوستلي دي چې بیان یې دلته نه

کیږي او ځانته فصلو باب غواړي ایا تاسې ته دا نه ده معلومه چې د برطانیې د استعمار چې دولت جاسوسانو به څو عمر د مخه خلك په اسلامي دولتو کې د پیرانو یا ملایانو په بڼه سره تېرا یستله؟ او یا په هند کې په پنډتان او په تبت کې به لایلاماکان نه شوه؟

په دغو ټګېو سره به یې خپل مقصدونه تر سره کوله او زیار به یې یوست چې خلك د مذهب او یا قومیت په تعصب سره وجنګوي کرنیل لارنس چې تاسې به یې په دغه کتاب کې سرګذشت په تفصیل سره ولولئ یو له دې ډول ملعونانو څخه و چې د انګلستان د دولت ګټو د ساتنې په لار کې یې د لوکو بې ګاهو انسانانو وینې د اوبو په شان سره وبهولې په عربستان کې یې د ترکانو او عربو په میانځ کې انقلاب جوړ کړ. د افغانستان سرحدي سیمو ته د فساد بر پایه کولو په غرض راغی د هند مسلمانان او هندوان یې د تعصب په اور کې مکوټ کړه په ترکیه، روسیه، چین او جرمني کې به یې کله په اصلي صورت سره او کله به نقلي صورت سره پټ پټ تحرکونه کول.

پښتنو ته په کار دي چې د ملعون لارنس د جاسوسي ګذارشات په غور ولولئ او له هغه څخه پاینات واخلئ.

لارنس

د آکسفورډ د ښار د کوم عالي پوهنځي د لوبو ډاګ دی هلکان ټول په بازیو بوخت لیدل کیږي چیغو او هی هی یې ټوله فضاء پر سر اخیستې ده هلته لیرې یو ډنګر هلك د دېواله سره کتاب مخې ته نیولی ولاړ دی په ډېر دقت او بشپړه توجه سره مطالعه کوي د کتاب شیرینو قصو او رنګینو ادبي عباراتو هومره خوندور کړي دي چې سره له دونې کړپو کړو په اوهی. هیڅ یې حواص وبلې خواته نه ګرزي ده نه یوازې نن بلکه هر وخت یې د خپل لوړ مقصد او نیك هدف (علم) په لار کې د نړۍ ټوله خوندونه. خوښۍ و ښادي پرې ایښې دي بېله اړې او مجبوریدلو څخه نه له چاسره ګرزي او نه کار لري تل یې دا عبارت د خولې ورد دی چې (د مقصد معشوقه بېله جګر خونیو او زیاتو ربړواو کړاو څخه چا ته په لاس نه ورځي)

د هومري ټینګې ارادې لرونکی انسان به په دونی کوچني والي کې ډېر کم پیدا کیږي چې د ټولګي والو د کتاب د چینجي د نوم ایښودلو او یا نورو الفاظو په اوریدلو سره یې ارادې ته هیڅ تزلزل نه پیښیږي بلکه په جواب کې یې وایي عزیزانو د مقصد تر رسیدو او د علم تر تحصیل لابله خوښې او ساعت تېرې شته؟ راشئ چې اوس زحمتونه وګالو کړاو او ربړوته ځانونه ورکړو هر وخت چې مو د علم و عرفان مزل په خېرو عافیت سره طی کړ بیا به نو خوښې کوو خاندوبه او د نړۍ له هر ډول خوندو څخه به

خوند اخلو دی هلك چې له کوچنيوالي څخه يې د کنجکاوۍ
څېړنې او حکيمانه افکارو پوخ حس درلودې تاسې به يې نه
پېژنئ ښه يې وپېژنئ دا د انګلستان هغه صالح بچي او رښتين
خدمتګار (لارنس) دی چې د وطن د ګمارل شوي خدمت په لار
کې يې څو واره د دار رسۍ و غاړې ته لوېدلي او د افريقې په
وچو بيابانونو کې په شواروزو شوم ګرځېدلي دي مګر سره له
هومره زخمتو يې د استعماري پلانو د بشپړولو په لار کې اراده
نه ده سسته شوې او نه څه تشويش ځنې ښکاره شوي دي.
د ده د پشپړ تدبير او کاملې جاسوسۍ اثرئ چې د شرق خصوصاً
د عربي ممالکو په غاړه کې يې د مريې توب پنډه کړې واچوله
او هسې کارونه يې وکړه چې يو منظم جرار فوځ سره د عصري
وسلو له لرلو د هغو له کولو څخه عاجزه وُ.
يو څوك چې له وړکينې څخه په عياشيو روږدنه وي او تر خبرو
عمل ته ترجيح ورکوي و هغه ته ولې هر رنګه سخت کارونه
اسانه ونه ايسيږي؟ بدبختي يوازې د لټانو پرکور مسلطه شوې
ده د ننګ مېړونه او د عمل خاوندان له دې رنځه څخه پاخه دي.
دې زمونږ انګليسانو د افتخار تومنې (سرتامسن لارنس
ايډورډ) د جاسوسۍ تر تعليم دمخه له قديمو آثارو او تاريخي
رواياتو سره زياته مينه درلوده د متعلمۍ په زمانه کې به د
وزګارېدلو په وخت کې پر بايسکېل باندې سپور سره له کمرې
پر زړو کلاؤ او کليساو باندې ګرزېدئ عکسونه به يې اخيستله
تاريخي روايتونه په يې دهر چا له خولې څخه غونډوله په بغل

ځولی کې به یې همېشه غیر د زړو کلاؤ او ورانو ښارو له عکسو څخه بل شی نه میندل کېدې د ده معلومات د تاریخ په خصوص کې هومره موثق ګرزېدلی وه چې دا کاډیمیو استادانو په استسنا د په کاوه او د درس په ضمن کې یې د مثال په توګه سره را وړله هر وخت چې به یې د کومې واقعې څرك پیدا کړنه یې پرېښودله څو د هغې په متعلق یې خپل معلومات نه وای بشپړ کړي د څرك ایستو او څېړلو ماده یې په دې اندازه سره قوي وه چې غیر له تارېخه څخه یې د نورو شیانو د شروع ختم او پېښېدلو د علت په ښاو خوا کې هم معلومات لاس ته راوست یوه ورځ دا د علم مین پخپل اطاق کې په علمي تحقیقاتو بوخت وځ چې ناڅاپه یې یو شمېر تولګي وال د مکتب د ادارې له طرفه څخه ګمارل شوي راغله او دی یې زجراً د لوبو د ډګر تګ ته مجبوره کړ که څه هم ده خوار ډېر عذرونه ورته وکړل او راز رزاز پلمې یې ورته وتراشلې مګر کومه نتیجه یې ونه ښندله پس له دې څخه به په هره ورځ په حورامات زړه سره صرف د مکتب د ادارې د امر د تعمیل او احترام په ملحوظ د لوبو ډاګ ته تې او هلته به یې په کوم چم سره ځان دورې هیته ګوښه کاوه د خدای کړه وه یوه ورځ د لوبو په ترخ کې یوه شوخ هلك نابېره داسې سخت پورې واهه چه راسته پښه یې په ورانه کې غوټه ما ته شوه دې ناوړې پېښې یې وجود هومره ضررمن کړ چې بیا یې بدن پر مخ وده ونه کړه.

مقصد دا دی چې پس له روغتیا څخه رسماً له سپورټ معاف شوي دي معافېدو سره له معیوبۍ پرده باندې د اختر ورځ جوړ کړه هره ورځ به پس له لوسته څخه په خلاصه پښه سره د قدیمي آثارو د تحقیق او میندلو په غرض سره نابلدو ځایوته تې څو یوه ورځ یې د دغو تحقیقاتو په ترڅ کې د آکسفورډ د ښار یوه ډېره زړه نقشه ومیندله چې په هغه کې د پوښلي ویالې ځرك وُ چې و(پالي) پله ته ثیژدې د برېښنا د کارخانې تر شابهېدله او ده ګاهي نه وه لېدلې دې ویالې ده ته یو نوی مضمون پیدا کړ په دا سبا ډېر وختي د یو شمېر نورو پوهنځو له زده کړیانو سره د نوموړي کار خانې شا ته ورغئ هغه یې د سیند پر غاړه باندې پرېښودله او د ازړه و رمبړه په یوازې سرسره په یوه وړه بېړۍ کې سپور شو د سپرېدو په ترڅ کې به هغو کټ کټ پرخندله او یو له بله به یې سره ویله دا سودایي بیا وګورئ چې وځه ناشودو ته یې فکر شوی دی مګر دی د عزم او ثبات قهرمان د دوی و هغو نیښ د ارو ویناؤ ته څه اهمیت ورنکړ او نه یې پخې ارادې کوم تزلزل پیدا کړ په خورا اطمینان او ډاډینه سره د خپل مقصدو لور ته رهي شو په لومړي سر کې دا خیال وُ چې له دغه مخامخ لارې څخه به د (پالي پله) وسرته ورسیږم مګر د اوپو باډاسکو او څپو یې بېړۍ سیده په پوښلي سوپ ننه ایستله او له نظره غایب شو چې دې غایبېدو یې په ننداره کوونکو کې یو عالم اضطراب او پرېشاني پیدا کړه مګر ده خپلو معنویاتو ته هېڅ تغیر ورنکړو هم هغسې یې د پخوا په څېر سره د کښتۍ

پرونه ښورول په دې تیاره تونل کې چې د لاس ګوتې نه معلومېدلې او له پورته خوا څخه غیر د ترامو له دربې او د موټرانو له بغهاري بل شی نه اورېدل کېدې زمونږ دا وړوکې پهلوان تقریباً دوه ساعته د اوبو له بادداسکو او څپو سره په کشماکش بوخت وُ خو په پای کې یې له لرې څخه یوه خفیفه رڼا تر سترګو شوه څو دقیقې لا نه وې تېرې شوې چې سمدستي بېړۍ د "پالي پله" د ابلې خواته له سوپه څخه راووتله او نیژدې وساحل ته په ډېره کرارۍ سره تکیه شوه په دې وخت کې یې یوه نجلۍ ولیدله چې دورې هیسته یې لامبو کوله او تر ځینو پورته یې ټولګي وال په ډېره وارخطایي سره هم هغسې ولاړ تر سترګو شوه چې د بېړۍ د غائبېدو له زمانې څخه یې بیا تر دې وخته پورې د ده انتظار یوست او په ډېره بې تابۍ سره به یې په سوو کړو کې یو د بله سره ویله چې زمونږ ګران ملګري "لارنس" په پوښلې ویا له ننوتې ځینو یې بیا د دغې حادثې پېښېدل د سرټمبګۍ او ناپوهې موجبه بلله څو هغه و چه د دې انتظار او یو عالم حیرت په ترخ کې یې ناڅاپه سترګې پرده ولګېدلې او هر ویه یې له خپلو کړو وینا وُ څخه خجالت وخوړ فوراً یې ورالا کړه او په ډېر اخلاص و محبت سره یې له بېړۍ څخه راکښته کړ ټولو ملګرو او بیګانګانو د خپل عطوفت په غېږ کې ټینګ ونیوی او استقبال یې څرنګه چې ورسره ښائیدئ پر ځای شو وروسته تر دې نو هر یو د ټوکو او خوش طبعي په صورت سره پوښتنې ځنې شروع کړې یوله دوی څخه ورته ویله:

"ګومان کومه چې په دې خطرناکه حادثه او تهلکه کې دې د ځان زړورتوب آزمویه"

لارنس د ده دې چې موردې او نامعقولې پوښتنې ډېر وخندا وه په ځواب کې یې د ورته وویله ښاغلیه! زمادې جزئي کارولي ته په دومره زیات حیرت کې واچولې؟ آیا ستاهمت دونه لږدی چې داسې ناچیزه کارته لاهم د تعجب او حیرانۍ په سترګه سره ګورې زما د زړه په سنجول سوو نقشو کې خو داسې وړې وړې واقعې کوم قدر نه لري هغه وخت به زما د افتخار او ویاړنې ورځ وي چې د وطن د چوپړ په لار کې مې یاوینې تویې شي او یا د بریالیتوب بختور نښان مې پر ټټر وټومبل شي". وروسته تر دې که څه هم په ښوونځي کې د ده کلونه، کلونه تېر شوه مګر د هم صنفانو له شوخیو او ځورولو څخه ونه ژغورل شو و مطالعې ته به یې نه پرېښودی او کله چې به د کوم مقصد پر لور رهي کېده ټوکې به یې پر کولې او د (کتاب د چینجي) تحقیر آمېزه نارې به یې پسې وهلې خو سړه له دومره سختیو او اهانتو یې د خپل هدف مزل په ډېره سړه سینه سره تېره وله. کوم وخت چې به دوې یا درې ورځې پرله پسې رخصتي پېښه شوه او یا به د عمومي تعطیل موقع راغله نو به یې د برطانیې یا فرانسې ولیرو، لیرو علاقو ته د علمي سیر په غرض سفر کاوه هلته به یې د مهمو شیانو او د لیدلو وړ ځایو په متعلق نوټونه ترتیبول او له هر چا څخه به یې د خپل معلومات د پراخوالي په ملحوظ پوښتنې کولې.

د انګلستان د ارشتین زوی (چې زه یې د ورکتوب په مصغر نوم سره یادوم) او زما مات قلم د ده د بشپړې سوانح لیکلو عزم کړی دی زمونږ له هغو لوړو شخصیتو څخه دی چې محبوبیت یې نه یوازې د نارینه ؤ او بلکه د ښځو او وړوکو په زړو کې لا هم شته هغه د مکتب هلکانو چې دی یې مضحکه ګرزولی ؤ اوس یې تر قدمو لاندې سترګې ږدي او د کتاب د چینجي د نامه په عوض کې یې د صالح بچي او سیاسي لوی قهرمان په نامه سره یادوي ولې به یې نه یادوي خو د وطن د عشق په لار کې یې عملي امتحانونه ورکړه او هغه زحمتونه یې وګالل چې د سست عنصرو انسانانو په وس نه دي پوره دا زمونږ د سترګو تور لارنس د تعلیم د زمانې په آخر کې د (جنیر) کالج د ټولو زده کړیانو د توجه مرکز ګرزېدلی او د اکثرو به د مطالعې د سرګرمی او اخلاقي وضعیت له خاطره غبطه په کېدله د بائیسکیل په سپرلو کې خو د ډېرو ګرزېدو په نسبت سره په پای کې دومره ماهر شو چې د کالج د سپورتي ټولنې له طرفه څخه د (ستر ممبر) لقب ورکړ شو. ده د خلکو له نظره نابغه او د صبر و حوصلې غره په پای کې د عوامو او خواصو توجه ځانته داسې جلب کړه چې په کورو، دکانو. کافیو او حتی کالجو کی به یې پرژوندانه باندې تبصرې کېدلې او هر چا به ویل (قوي امید شته چې دا وچ دنګر هلك دې یوه ورځ نه یوه ورځ د نړۍ له لوړو شخصیتو او وتلو وګړو څخه شي)

دې هغه سړی وُ چې د خپلو وسیعو معلوماتو په زور یې لومړنۍ مقاله د شام او فلسطین د هغو زړو کلاؤ په باره کې ولیکله چې د مسیحي مجاهدینو له طرفه ورانې شوې وې که څه هم د ده دا مقاله د انګلستان د ټولو علیمي ټولنو خوښه او بېل بېل تقریظونه پر ولیکل سوه مګر دی پر دې عقیده باندې وُ چې تر هغو پورې مې معلومات په دې باره کې د ډاډینې وړ نه دي تر څو چې پخپلو سترګو یې له نیژدې څخه ونه وینمه یعنې په دې کې د ده لوپه غایه او مقصد دا وُ چې د نوموړو ځایو د اوسېدونکو روحیات او د معشیت طرز هم ځانته بشپړ معلوم کړي چې بیا به په بله پلا کې خپل مجوز پلانونه هلته ښه عملي کړای شي نو د همدغه منظر په اساس په (۱۹۰۹) عیسوي سنه کې د شل کلنۍ توب په عمر د شام د شمالي علاقو په سفر روان شو او د عیسوي مجاهدینو د تګ لارې تعقیب کړه.

د دې کتاب ښاغلی ویونکې به ګومان کوي چې زمونږ دې محترم سیاح به څومره ډېرې پیسې له ځانه سره د همدې مقصد د وراندې بیولو په غرض اخیستې وې حال دا چې داسې نده غیر له هغو سلو پونډو چې له آکسفورډ څخه بیا تر بېروت پورې پر کرایه ځینې ولاړه بل شی یې په جیب کې وجود نه درلود پس نه بېروت څخه یې د پیسو د نه لرلو له جهته د شام او فلسطین ټوله مځکه پیاده طی کړې د خوراك پیدا کولو وسیله یې ورځنې مزدوري او یا د پرېنډو عربو میلمه پالنه وه مګر کله چې

بیا خپلې پاکې خاورې (انګلستان) ته راستونېدې خورا ډېر مبلغ ورځخه موجود وو دې لنډ سفر یې تقریباً درې میاشتې وخت ونیو له فلسطین ځخه نیولې بیا تر قدیمي او ډینسي پورې چې اوس د حیفا په نامه سره یادیږي وګرزیده او تر یوې اندازې پورې یې د خپلو معلوماتو او تحقیقاتو لمن ارته کړه.
د دې بریالي سفر تر بشپړېدو وروسته یې خپل متفرق نوټونه مرتب او له همدې لارې یې د مسیحي جګړونو وشهرت ته یو په زړه پورې تفصیل ورکړ دا مسیحي میړونه چې په دې ځای کې یې ذکر راغی زمونږ هغه زړور وروڼه وو چې د مذهب او هېواد د پت خوندي ګولو په غرض یې خپل کورونه پرېښې هلته لیرې په ایشا کې یې له مسلمانانو سره سخت جنګونه وکړل دا جنګونه نه یوازې له دغه وخته ځخه بلکې درې سوه کاله د مخه لا جاري وه چې بیانونه یې په تاریخ کې واضح لیکل شوي دي او زما نور تفصیل ته حاجت نه لري هغه شی چې زمونږ زړونه یې ډېر رازخمي کړي او انتقام اخیتو ته یې اړیتسلی یو د اسلامي لښکرو بې رحمانه یرغلونه او بد سلوکی دې مونږ د ښځو د بې ناموسولو او یاد دوی د نورو بربریانه او ځناورانه وضعیتو له کولو ځخه نه یو متاثر شوي بلکې هغه شی چې زمونږ زړونه یې رازخمي کړي او سترګې یې راوښلنې کړي دي د مقدسو کلیساو نړول او د هغو پر ځای باندې مسجدونه ودانول دي.

د غو هېوادو چه دلته يې لنډ تذکر و شو يو وخت د مسيحي مجاهدينو صليبي فخرو شرف ځانته حاصل کړي وٶ مګر د لارنس د سفر په زمانه کې د ترکانو هلالي جنډې پر رپېدله.
اوس غواړم چې بېرته په اصلي مطلب پېل وکړم او د دې پرديس ګرزندوي د دې سفر پر خواريو او زحمتو باندې چې د انګلستان د اجتماعي چوپړ په لار کې يې متحمل شو څه نا څه رڼا واچوم.
ده په دې پلا کې خورا ډېر تکليفونه وګالل او له زښتو ډېرو عجائيبو سره مخامخ شو چې پوره بيان يې زه په دې وړوکي کتاب کې نشم کولای خو سره له هغه به يې په لنډ صورت سره څه تذکر ستاسې حضورته عرض کړم. د مخه وليکل شوه چې لارنس د (خلبيې) د آثارو د څرك ايستلو او نورو تاريخي معلوماتو په غرض سره سمې لارې پرې ايښې د وچورينګو او سيوځوونکو بيابانو پر لور روان وٶ تر څو چې وروسته تر ډېرو لوړو تندو او پښنو تڼاکيو د سينون (Sahyouyahyoun) و کلاته ورسيدې دلته يې نور خپل ټوله نوټونه له مشاهدوي معلوماتو سره مقايسه کړل او څه نور اضافه توب چې په کې ممکن او درج يې کړ د "سينون" د کلاتر کتلو وروسته د (سينټ پال) د زمانې له کنډوالو سره مخامخ شو دا کنډوالې زمونږ د زړورو مجاهدينو د جلادت او زړورتوب يا د ګارونه دي که څه هم اوس له دوی څخه غير له څو زړو کنډو کپرو دېوالو څخه نور څه نه دي پاتې اما د مجدو عظمت خاطرې يې زمونږ په زړو او يا د تاريخ په پاڼو کې محفوظې دي دا منمه چې

غلیمانو بـه مو پـه هر ځای کې ودان ښارونـه لـه مځکې سر سم کړي وي او لـه وجوده څخه پـه يې د خپلو منجوسو ذهنيتـو پـه مقتضا سـره پر مـخ سترګې پوټوي امـا د زړونـو ليکنـه او د حق بينو مرتبت يـا داشتـو نـه خو نشي محـوه کـولای يـو وار خـو دې هغه زمانه وړپه ياد کړي چې زمونږ عيسويانو زړورو ښځو او لـه کاره لوېدلو زړو د ټينګ عزم او ميړانې پـه قـوت سره و دوی تـه داسې ماته ورکړه چې د ټولې دنيا پـه تاريخ کې ساري نـه لري آيـا د (رچارډ) د تورې هيبت او د مسيحي توريالیو لښکرو د يرغلو وېره د دوی له زړو څخه وتلې ده چې اوس يې د تاريخي عمراني آثارو نړولو تـه ملا تړلې او خپل د انتقام اور پـه دې سره وژني.

نو اې زمونږ استاځي لارنسه! و دوی تـه ووايـه چې د"انګليسانو د ځلميانو پـه رګو کې لاتر اوسه د صليبي مجاهدينو تودې وينې پـه جريان کې دي بيا بـه پـه دې نيژدې ورځو کې خپـل د تـورې شـرپ او د ميړانې جذبـه در وښيي.

مطلب دا دی چې لارنس د نوموړي مخروبـه ښار د تېر عظمت پـه ياد خورا ډېرې د افسوس او تاثر اوښکې تويې کړې او پـه خورا کوټلي زړه سره پـه داسې حال کې چې څه سـوځونکی حماسـي شعرونه يې وويله ځنې روان شو. وروستـه تـر څه ځکـل تـګ يـې نورې زړې کندوالې و مخې تـه راغلې چې پـه بېرحمانـه ډول سره نړولی شوي او د ليدلو د توقف قابلې نـه وې پـه دې ځای کې لـه يوه بدوی عربـه سره چې خو وختـه د مخه يې ورسره ليدلې وه مصادف شو تاسې تـه بـه معلومـه وي چې د عربـو بدوان د چـا د

نمك خوړدني او مېلمه پالنې دېر پاس ساتي نو په همدې اساس سره يې کوم تعرض پرونه کړ او څرکنده څنې تېر شو.
اوس نو.تاسې قضاوت وکړي چې په دغسې وچو بيابانو او سوځونکو ريګونو کې چې مرغه پر نشي وهلای ګرزېدل په لوی لاس د مرګ وخولې تـه ځان ورکول نه دي ! مګر د برطانيې دې باعزمه زوی او زړرو سرباز دا ټولـی سختی او مشکلات د مقصد ميندلو په لار کې پر ځان يوورړه څو وروستـه تـر زياتو ستونزو او کړاو بېرتـه د (عرفي وښارتـه ستون شو هلتـه يې لږ توقف وکړ بيا يې د فرات د سند ساحلي لار د عيسويانو د نورو آثارو او زړو کليساو د ميندلو په ملحوظ سره واخيستله ولې چې له هغو سره د مسلمانانو په بې احترامۍ او بربرانه سلوك د مخه غوړېدلي او زړه يې غمناك شوي و.
اې زړورو عيسويانو!
هغه زمونږ وستاسې د زمرياليو پلرو په ناز جوړ شي عمارتونه اوس په داسې تاثر آوره حال سره نړېدلي دي چې د هر عيسوی يې پـه ليـدو سره بـايد اوښکې ونـه دريـږي نـن ورځ يـې اوسېدونکې يا غله او يـ په موقتي ډول سره عربې پونـده دي هغه د پخوا شور ماشور او هې. هی. يې پـه سره سناسره تبديل شوی دی غير د باد له پوښکې د مرغـانو لـه چونکې او يـا د ځناوور سو نه غږومبی څخه بل شی نه په کې اورېدل کيږي.
پرديس لارنس او د انګلستان د احساس بچې د يو عالم تـاثر په حال کې په هغو کې تلولی. تلولی. دورې هيسته وګرزيدي او د

تېر مجد و عظمت صحنې يې په غير مرئي صورت سره دې پلو او هغه پلو ته تر سترګو تېرې شوې بل د خپلو نيکه ګانو هغه زمانه ورپه ياد شوه چې په دغه ځای او فلسطين کې په ډېره مېړانه سره وجنګېدل د دوی کورنۍ د (والتر) په نامه سره يادېدله چې د انګلستان په تاريخ کې ښه نوم لري د هغو د پاك روح او تودو وينو برکت دی چې بيايې په کورنۍ کې داسې مېړه پيدا شو چې ټوله هېواد په وياړی او غليمان يې د ملي احساساتو او د ملت خواهي او وطندوستي و جذبې ته هك پك تللي دي.

کله چې دی په خير و عافيت سره وروسته تر يو لړ مشاهدو او علمي تطبيقاتو بريالي و هېواد ته راستون شو نو يې خپل ټول معلومات د مضمون په ډول سره مرتب او مردف کړ چې په علمی مجامعو کې د هغه ښه استقبال وشو او ديوويشت کلن زده کړې شاهکار بلل کېدای شوای حقيقتاً دغه متتبع زلمي د ځلورو کالو سفر په موده کې چې له هرې ګټې سره يې مرګ ترلی سر ښېره پر نورو صفتو باندې داسې حفريات او تحقيقات په تاريخي موضوعاتو کې وکړه چې د دې فن ماهرانو او متخصصينو په نمر کلو نشوای کولای بل يې په عين حال کې د برتش موزيم دې ته مجبور کړه چې خپل د حند ... معلوماتو لمن د هغې خواته يسې اوږده کړي همدغه سبب و چې نوموړی انجمن ګمارل شوو غړو ذ ده په لارښودنه سره کولای شوای چې د هيتي ... زاړه آثار او عمارتونه چې د ريګو تر

کوټو لاندې شوی وو کشف او بشپړ حفریات په کې وکړي که څه هم د دغو آثارو او خرابو ځرك څلوښتیت کاله د مخه یوه لارور کې مسافر ایستلی ؤ مګر افتخار یې و ده ته راجع شو په (١٩١٠) عیسوي کې چې یوه ډله زلمیان د حفریاتو او علمي سیر په غرض سره و فلسطین ته تللي وه. کوم یو له هغو څخه د لارنس د ربړو او زحمتو تذکر و کوم دوست ته د لیك په ذریعې سره داسې کوي:

(مونږ په دغه وچ ریګ کې د نابلدۍ په حال کې له یوه لارنس نومي زلمي سره مخامخ شوو چې و تینګې ارادې او علمي سرګرمیو ته مو یې ګوته په غاښ ونیوله د دې مځکې ګرمیو او زحمتو پر ده باندې هیڅ تاثیر نشوای کولای.)

یو بل ځوان چې له لارنسه سره په دې سفر کې ملګري او د علمي تحقیقاتو یا حفریاتو مرستیال یې بلل کېدی و خپل ورورته چې لیك کې د دې سفر کوایف داسې بیانوي:

(د سفر زحمتونه مې د یوه لارنس نومي ځوان په اندیوالۍ سره پر مخ سپك شوي او یو عالم خوښې راته موجوده ده د دې ځوان د ذهانت او فهم تعریف زه پخپل مات قلم سره نشم درته لیکلای په خبرو کې یې یو عجیب سحر موجود دی چې هر ډول مخالف او نقیض تر تاثیر لاندې ژر راوستلای شي.

لنډه دا چې پشاش تندې یې د یوه موفق سیاسي او زړورتوب و تحمل یې د یوه مبارز سرباز نمایندګی کولای شي.)

د حفریاتو د زمانې د اوږدوېدو له امله یې د نیږدو کلو له ترکانو او عربانو سره اشنایي پیدا شوه چې هغوی به پرده باندې دفصیحې عربی د ویلو له جهته څخه د دغې مځکې د اوسېدونکي عرب ګومان کاوه او د تګ و راتګ سلسله یې سهاروبېګا د وزګارېدو په حین کې ورسره جاري وه د تعجب خبره خو لا دا ده چې د دې هومره ناستې ولاړی په زمانه کې یې پر دې مدبر سیاسي شخصیت باندې د یوه انګلیس ګومان ونه کړای شو د هر یوه محبت تر دې اندازې پورې ورسره پیدا شوی و چې بېله ده څخه به و عمومي مجلسو او ټولنو ته نه تلل وایې یوه ورځ د همدغه محبت له وجه څخه داسې ورته وویل شوه:

(زموږ ګرانه اشنایه ستا د دې ورو کي پرې و تحمل او استقامت ته خدای ږوټوله هك پك تللي يو رښتیا هم دا د عربو د هغو تودو وینو تاثیر دی چې ستا په رګو کې جریان لري))

د دوی دې وینا لارنس په بریتوئ کې وخنداوه او په خورا جذابه لهجه سره یې ورته وویل:

(تاسې ولې زما ودې زحمتوته تعجب وړي یاست او د تحمل قوه مې ما فوق الطبیعته ګڼي آیا تاسې نه پوهیږي چې په ژوند کې پر انسان باندې هرډول سرې او تودې راځي او دا تطور یو معمولي کار دی چې هېڅ د ویلو باید نه لري هغه چا ته باید د مېړانې او زړورتوب نسبت وشي چې له مرګه نه ویریږي او د مقصد میندلو په لار کې له هېڅ شي څخه ډډه ونه کړي)

تاسې ما په دې معمولي کار سره مه ستاياست هغه وخت به زه د ستاينې وړ وبلل شم چې د يوه حقيقي وطندوسته په څېر سره وخپلې پاکې خاورې ته خدمت وکړم).
وايي د ده دې راشې درشې او اخلاقي سلوك له پونده و عربو او يا نورو ملکي وګړو سره په څوکسو مقصد په جرمني انجينرانو کې چې د دې منطقې د ريلوايي په سمولو سره مامور و د حسد اوربل کړ او برملاتيي د مخالفت لار واخيستله مګر د باعزمه لارنس پر روحياتو باندې دې ناوړه وضعيت کومه اغېزه ونه کړه او نه يې په هدف کې کومه سکته ګې وربېښه کړه په ډېر متانت او سړه سينه سره د مقصد پرلور روان وُ. سربېره پر دې به يې کله کله هغوی ته د دې بدلو په معاوضعه کې د حفرياتو را ايستلې ډېرې هم ورکولې او د بېکارۍ په وخت کې به يې د کار کومك هم ورسره کاوه په دې هومره موده کې يې نه چا د خواشينی اظهار وارويدي او نه يې کوم وخت په مسخرو کې د هغو يادونه ورته وکړه.
تاسې ته به معلومه وي چې پوهان او سياسي وګړي چې په ژوند کې لومړنى حق ورته ثابت دی تل د خلکو و بدسلوکيو نه تېرونه سپر وي او د بديو په مقابل کې ښه سلوك ورسره کوي نو په همدې اساس سره زمونږ دې باتدبيره سياسي شخصيت چه د انګلستان په تاريخ کې يې نوم په زرين خط سره ليکلی دی.
خپلې روحيې او رويې ته د هغو په مقابل کې څه تغير ورنکړ يوه ورځ يې نوکر په داسې حال کې چې دی او ملګرې يې د توتو په

مرتبولو بوخت وو و اطاق ته وارخطا ور ننه ووت او د پولسیانو له راتګ څخه یې چې د دوی په نیولو او مراقبت سره مامور شوي و خبر کړه یوه ګړۍ وروسته یوه ټولګي وسله والو سپاهیانو د یوه ضابط تر مشرۍ لاندې په خورا بېړه سره یرغل پر راوړ او په ډېر عصبانیت سره یې تهدیداً و دوی ته داسې وویل:

(خبردار چې شور ونه خوږئ کنه ګولۍ به مو تر ټټرو پورې ورې ووزي تاسې په کوم امر سره زمونږ د دولت قیمتي ډېرې پر جرمنیانو باندې وپلورلې او بل مو د حفریاتو په ترڅ کې وسیاسي فعالیتو ته ملاتړلې ده په ښې غوږېږي ونغوږي چې د ترکیې ویښ دولت دوست و دښمن ښه پېژني او د هر خارجي ناوړه حرکتونه تر پوره مراقبت لاندې نیولای شي)

د دوی دې بې منطقو ویناو پر لارنس باندې کوم تاثیرونه کړ او نه یې د ده په بشاش تندي کې د غمناکې ګونځې پیدا کړې په ډېره بې پروایي او متانت سره یې ورته وویل:

(د کوم سند له مخې تاسې د قیمتي تیږو خرڅلاو پرما باندې تاوانوي او یا مې د سیاسي فعالیت په جرم سره متهم بولي که ستاسې له قیمتي تیږو څخه مراد هغه بېکاره تیږې وي چې غیر د عمارتو له تعمیره څخه بل ارزش نه لري او مایي وړیا و دوی ته دوړنګ اجازه کړې ده بیله خبره بللـه کیږي او زه یې د تردید د لیل نه لرمه) مطلب دا دی چې د ده د غو معقولو او مدللو د

لایلو د هغو بې تزبیو او سر تمبوو مراقبونو پر زړو باندې کوم تاثیرونه کړ او بالمقابل یې په ډېره بې شرمۍ سره ورته وویل:
(چې شه شیطانه دا خبرې ستا د جرم نوعیت نشي اړولای او نه داسې په پښو ترلې خره یو چې په دې پستو خبرو سره به مو خطاباسې دا د سلطان حکومت دی دلته زمریالی ترکان او ننګیالی عرب اوسیږي چې پلرو یې د یوه (الله اکبر) په غږ سره ستاسې د پلرو او نیکه ګانو زړونه له ګوګله ایستلی وو زمونږ د ښکلو زلمیانو د دیندارو زړو په رګو کې لا د تېر مجدو عظمت هغه تودې وینې جریان لري او د موږ قوت یې نه دی زایل شوي د ایوبي صلاح الدین د لښکرو زوږ او د ډزوطنین د دې ځای له جګو غرو او پراخو بیابانو څخه لاغوږو ته رسیږي او هر ساعت د وېښتوب الهام را ته کوي نو په ټینګه سره و پوهیږي چې په دغو خړیو پوړیو سره مو نشي تیرا ایستلای او نه مونږ لره د دلایلو اروېدلو صلاحیت او موقع شته هلته د رښتیا میدان لره چې ورغلاست بیا هرڅه چې وایاست او هر دلیل چې پېشوي پیش یې کړئ.)
پسله دغو لاپو او خود نمایو څخه یې د انګلستان هغه صالح زوی (لارنس) سره له ملګري مخ دا مینه قوماندانی پر خوا روان کړ پرچارپېر باندې یې د پولیسو ګمارل شوي ټولګي په ډېر منظم صورت سره برچه پك روان وه د سیلانیانو له طرفه څخه به کله په تېرو ویشتل کېدل او کله به یې ښکنځل او بدو رد ورته ویل خو سره له هغو نه اهانتو او انضباطي تکالیفو د دوی په

معنویاتو کې چاتزلزل محسوس نه کړ په ډېر متانت او وقار سره لکه څنګه چې د دې خاورې له زامنو سره ښائیدله روان وو د نوموړې قوماندانۍ په غولي کې د زیاتو خلګو غونډېدلو او یا د نورو پولیسي تر تیبو په نیولو سره دوی ته دا محسوسه کړه چې مسئله ډېره درنه ده او د چاره جوېې لپاره یې پلان جوړول په کار دي او بل د دې اداري د عمارت د دوهم پوړ په منځني اطاق کې یو سوربخون شین سترګی ځوان د دغې مقدمې د کار روایې لپاره هم منتظره ناست ښکاریدي چې د نوموړې موضوع مرتبې پاڼې به یې سره اړولی راړولي. د دوی په رسېدو سره له هرې خوا څخه زوږ پورته شو او هر ننداره کوونکی به یې د لیدلو لپاره ډکې وهلي پولیسو انضباط او مراقبت ته زیاته توجه وکړه او نور موظف کسان پر خپلو ځایو باندې تیارسیٔ ودرېدله پسله ۱۰ دقیقو څخه د چوپېدوزنګ ووهل شو او مجسترېټ د خپلې شخصي دوسیې پر کتلو پاڼو سربېره نورې پاڼې هم راوتلې چې په مخفف صورت سره په سره قلم اشارې ورته شوي وي وروسته د آرامۍ او سکون تر اطمینان یې فوراً په لوړ آواز سره د عمومي محضر په مخ کې د هغو په ویلو سره پیل وکړ او په پای کې یې د ثبوت چتې نتیجه هم پر اضافه کړه چې په هغه کې یې لارنس او ملګري مجرمان بللي او له صلاحیت لرونکي مقامه څخه یې د دوی لپاره د درنې سزا غوښتنه کړې وه دا یو عجیبه قانون دی چې د مجرم د قناعت ملحوظ کړت په کې نشته صرف د پولیسانو او یا مغرضو

جاسوسانو درواغو ته اهمیت ورکول کیږي او د دوی هره نظریه په هر مورد کې د ډاډني وړ او د عدالت قبوله ده.
سربېره پر دې قطعي نتیجې او بې ځایه تقاضا باندې (لارنس) د منطقي دلایلو په زور سره د تجدید نظر لپاره مقدمه لس ورځې ټال کړه او بل یې مجسټرېټ قانوناً مجبور کړ چې د معاملې تر فیصله کېدو پورې دې دوی د لویې جېلخانې په عوض کې د توقیف په کومه کوټه کې تر خراست لاندې ونیسي نو په همدې اساس سره یې په دې وخت کې کالي تلاشي شوه او هغه مرتب یا داشتونه چې د تندې په خولو او د مزلو، مزلو په ستړیاو سره یې لاس ته راوستلې ځنې واخیستل شوه که څه هم د وعده خلافو مامورینو له طرفه څخه یې د بېرته ورکړي ډاډ ورکول شو اما کومه فایده یې ونه کړه. تر دې کار وائیو وروسته یې نو دوی د توقیف و لور ته بوتلل او مامورین ډوډۍ خوړولوته ولاړ شوه په توقیف کې (لارنس) یوه ورځ د خبرو په ترځ کې و خپل ملګري ته وویل: په دنیا کې د سعادت تر مرګ بل مسعود شي نشته ګومان کومه چې ته به هم د دغې نظریې طرفدار یې؟ زما و ستا هدف خو صرف و انګلستان ته خدمت کول او د دغې پاکې خاورې عتلا ده نو د دې اعتلا د تامین په لار کې بند، وهلو، حتی و مرګ ته هم باید ځان ورکړو د خپلو ګرانو اولادو مالو او حتی سروباك ونه لرو. زه چې د خپلو نورو وروڼو د خدمتو خاطرې او د مینې د محبت جذبې را په زړه کړم خدای رو له ډېره خجالته څخه کښته ګورم مګر سربېره پردې باندې ما

و تاته د ځانو په خلاصولو کې سعیه کول لازم دی ولې چې له یوې خوا څخه لوی، لوی کارونه را ته ګوري او د ګمارل شوي خدمت د پلانو یوه برخه لاوسرته نه ده رسېدلې او له بلې خوا څخه د ترکانو مرداري بندیخانې چې د خزندو او موذي حشرو له لاسه څخه څوك تیك نشي په کې کولای هغه جهنم دی چې ذکر یې د انجیل په مقدس کتاب کې لاته دی راغلی)

مطلب دا دی چې دنیولو په پنځمه ورځ یې غټ او کوچني مامورین د حکومت په عمومي سالون کې د محاکمه کولو په غرض سره غونډ شول مجسټریټ د تحقیق او یا د اشتوپاني د دوې و مخې ته کښېنوولې د ترکانو او عربو کینه کښنو سیلانیانو په ډېره بې تابۍ سره د هغوی د جزا د تعین انتظار کې (لارنس) او ملګری یې چې د جزا د اورېدو او یانورو پوښتنو په غرض سره هلته راوستل شوي وو په یوه ګوښه کې د دوو ضابطانو تر مراقبت لاندې غلي ناست وو چې په ډېر حېرت سره یې د عدالت د سترو غړو د طفلانه وضعیت ننداره کوله کله به د حملې کولو د موقع په فکر کې ډوب شوه او کله به یې د هغوی و بې منطقو وینااوو ته غوږ ونیوئ خدای چې په دې وخت کې ناڅاپه د لوړو مامورینو په میانځ کې پر ځینو اطلاعاتو باندې د نظریو مخالفت پیدا شو چې د ټولو حاضرینو فکرونه د هغو وخواته جلب شوه زمونږ دغو دووبې ګناهو شخصیتو دا موقع غنیمت وبلله او په یوه اتفاق سره یې د هغو توپنچو په ذریعه سره چې د دوی د خائینو ساتونکو له طرفه

ځخه د پيسو په مقابل کې د مخه ورتهيه شوي وي يرغل پر ورور چې تول يې وارخطا او سراسيمه کړه د تحقيق هغه مرتبې پانې يې سره څيرې ويرې او خپل شخصي ياداشتونه هريوه وګوتو ته را وستله بيا يې نو په بېغمه زړه سره د پوټېدو تر ځايه پورې ځانونه ورسول.

ای خوب وړو ترکانو او ناپوهو عربو ښه يې ونغوړې چې د انګلستان د وګړو بريالیتوب يوازنۍ لاره د کار او عمل سره عشق او علاقه ده زمونږ پوهان تر خبرو کارته ډېر اهميت ورکوي. او د هر چا د لياقت اندازه په همدغه موازنه سره معلومنوی (ميجر سرهوبرټ يونګي) د شمالي رويشياګورنر ليکي چې په ۱۹۱۳ عيسوي سنه کې زه د ځينو تاريخي آثارو د ليدلو په غرض سره د شام د دښتو پر لورې روان شوم هلته مې له يوه تيټ ډنګر ځوان سره ملاقات وشو چې (لارنس) نومېده نوموړي ميجر خپل د يادداښت په کتابچه کې دا هم ليکلي چې دې زلمي په تاريخي موضوعاتو کې زښت ډېر معلومات درلودي او ماته يې د دغې منطقي د زړو آثارو په باره کې ځينې موثق ياداشتونه هم راکړه خوږ مجلس او ادبي خبرو يې زه داسې جلب کړی وم چې د ريل د ټکس اخيستلو وخت را ځخه تېر شو او څو ورځې تر فرض کړو ورځو اضافه ورسره انډيوال شوم خدای په رشتيا خوښيږي چې په دې وچه بېديا کې د ده محترمانه مېلمه پالنې او ښه سلوك د نړی تر هر ډول عالي هوټلو و ماته د استرحت وسايل ښه مهيا کړي وو چې تر اوسه

پورې مې له خوا ؤ خاطره څخه نه دي وتلي بل يې په تاريخي زړو لوښو کې چې تقريباً څلو زره کاله پخوا جوړ شوي و دُ خوراکي موادو راته ترتيبول بېل مزيت درلود د کليوالو عربو په زړو کې يې محبوبيت هومره زيات ؤ چې هېڅ بيان يې نه کيږي د لباس، خبرو او نور معيشت د طرز له مخې څخه خو چا د يوه انګريز ګمان نشواى کولاى حتماً يې يو غربي نژاده زلمى باله حقيقتاً د يوه سياسي سړي لپاره همدغه رويه ډېره مناسبه ده ولې چې د مقصد ميندلو راز په کې نغښتې دى زما د دې سفر په وروستيو ورځو کې يې ورور له لندن څخه د ليدنګ لپاره هم راغى او پر يوه ښکينې باندې مې بله ښکنې زياته شوه يوه ورځ مې له هغه سره د جرمنيانو د معيشت پر طرز او نورو مسائلو باندې بحث کاوه دى د خپلو ليکنو په مرتبولو او پاکتويسې اخته و مګر سره له دې چې زمونږ پر خبرو باندې يې غوږ نيولې ؤ او کرار. کراربه يې په برېتو کې له ځانه سره خندله زمونږ دبحث په پاى کې چې يې ښه د موضوع عکس واخيستى او تولې خبرې يې د خپل فکر په تله سره وتللې نو قلم يې کرار و دېواله ته تکيه کړ او مخ يې د خپلو نوتو له خوا څخه زمونږ وخوا ته راواړاوه په ډېر قهر سره يې په لوړ آواز وويل:

(آيا د دغو بېعقلانو په ناعاقبت انديشانه چټې حرکتو باندې ستاسې رغېدل د عقل او پوهې له مخې څخه کوم جواز لري؟ ما ته يې پرته له نورو ناوړو حرکتو له ليدلو او يا اورېدلو څخه دلته د بې غيرتى او نه سړيتوب وضعيت ښه معلوم شو کوم

وخت چې يې زما ښه ګذاره د دې ځای له خلګو سره وليدله نو يې په زړو کې د حسد او زونه بل او په هره ممکنه سعيه سره به يې د ترکانو يا عربو ښه نېت له ما څخه بلې خوا ته اړاوه کله به يې جاسوسي او کله به يې غل و چم بازور ته معرفي کولم دی ناپوهانو که له انسانيت او سړيتوب څخه څه برخه درلود ای او يا د عقل په موازنه سره يې هر شي تللای نو به يې د هر اخلاقي وضعيت اوښې ګذاري قدر کولای او په تعصبو او نفسي خواهشو پسې به نه تللای اوس نو تاسې لطفاً قضاوت وکړئ چې آيا د دوی د ارويه د بحث وړ ده او سړی لره دا مناسبه ده چې خپل دماغ دې خوشي په هغه سره خراب او طلايي وخت دی پرضايع کړی؟

پرته له دې څخه تر دې اندازې پورې بيرندوکې او بزدل و چه زما د کار د سورنګ پرميل باندې به يې د توپ يا توپك او د پاروتو پرنبکی باند به يې د دستي بم ګمان کاوه همدغه سبب و چې برلن ته يې د حقظ ماتقدم له مخې څخه څو واره لاندنی تلګرام په دې مورد کې مکرر مخابره کړ:

برلن..................

زمونږ د کار ځای ته نيژدې يو انګريز زلمي د تاريخي اثارو د پلټنې په پلمه راغلی دی چه په ظاهره خفريات کوي مګر په باطن کې سياسي مرامونه لري له حرکتو څخه يې يوه احتمالي خطره محسوسيږي ستاسې مفاهمه د ترکيې له دولته سره په دې مورد کې ډېره ضروري ده (ميجر سرهوبرټ) د خپلو ياداشتو په

بله برخه کې دا هم لیکي: چې د دغه ځوان په لاربښودنه سره زما معلومات د دې ځای د قدیمو اثارو په مورد کې یو په دوه سوه د (هیتی) د ښار د زړو کتیبو تر جمو یې زما ذهن روڼ او په ډېرو مشکلاتو کې یې مرسته را سره وکړه پرته له دې صفتو ځخه یې په ښان ویشتو کې هم ساری نه درلودی د وزګارېدو په وخت کې به یې د تفریح په ترڅ کې د ځنګو غرو په لاښو او یادریګو په کوټو کې د ښې ویشتلو چمونه را ښوول.
د امریکا د یوې عالي یو نیورستي زده کړیانو چې د عمومي رخصتی په زمانه کې د دې ځای د علمي سیر په ترڅ کې زموږ د دغه زحمت کښه وطن وال استقامت او ثبات ولید د حیرت ګوتې یې په غاښو کې ورته ونیولې او بېلو بېلو عکسو سره یې د امریکا د ګردو مجلومخونه ښکلي کړه یوه له هغو ځخه پخپل لیک کې و کوم دوست ته د ده تعریف داسې کړیدي:

((ښاغلی!
ما د مخه تر دې د انګرېزانو پروطن دوستی باندې اعتماد نه کاوه او زړورتوب يې يوه افسانه را ته ايسيدله مګر نن يې ثبوت د يوه لارنس نومي ځوان په واسطه سره راته وشو چې د تفصيل ګنجايش يې په دې وړوکې پاڼه کې نه کيږي کله چې بېرته درستون شم په دې مورد کې به په مفصل ډول سره تشريحات درکړم))
د هر سړي د فضيلت او شخصيت په باره کې بايد د نورو قضاوت د ډاډينې وړ وبلل شي ولې چې د خپلو ستايل او يا قضاوت کول د طرفداری جنبه لري دا دی تاسي ته معلومه دی چې د "لارنس) د وطن د محبت او معيشت د طرز په باره کې د نورو نظريې هومره ډېرې دې چې زما د اوړوکې کتاب يې نشي ځايولای خو سربېره پردې يې د اهميت د زياتېدو په ملحوظ سره په بعضو ځايو کې تذکر کړم. چې له يوې خوا څخه به مې چاوچا ته دا ليکنه مبالغه ونه ايسيږي او له بلې خوا څخه ګران وطن وال به هغه سره اشنا شي او د خپلو ښاغلو مېړونو قدر ور مغلوم شي ای د انګلستان برکتناکې خاورې او زمونږ د دې ګران مېړه د خاړپوځو وطنه!
فخر کوه چې ستا په پاکه غېږ کې داسې ستر شخصيتونه روزل کيږي چې په هره موقع کې د غليمانو د سترګو تېره اغزې او د سرو چنګکونه دې "لارنس" نومي زوی دې د اعتلا په لار کې څو واره د دارله رسی او د توپ له ګولی سره مخامخ شوی دی او د

شام و فلسطين په وچو رېګو او سوځوونکو بيابانو کې به يې ستا له محبته څخه بل قوت نه درلودې بله به يې د هرې تنګسې په وخت کې دا ويله چې د وطن د مور حق بيله د بنارګو له پرېکړې څخه په بل شي سره نه ادا کيږي وايې د هغو امريکايي زده کړيانو چې د مخه يې تذکر راغی له ده سره هومره محبت پيدا شوی و چې د ده په شيرينو خبرو او اخلاقي. علمي صحبت به کرت نه مړېدل مګر سره له دې چې به يې دی کله د کار په خبرنه دريشی او يا د پوونده و عربو په بدنمايه جامه کې وليد نو به يې يو د پله په غوږو کې څه سره ويل او له وضعيته څخه به يې خندا معلومېدله خو ده به و هغو کم تجربو حکيمانو ته چې د زمانې سړياو تودې نه وې پرراغلې يا مخونه يې د وطن د خدمت په ګرزو نه وه ګرزن شوي هسې جواب ورکاوه.

((عزيزانو! زه دا کالي چې ستاسې په نظر کې کوم قدرنه لري د تاريخي افتخار په ملحوظ سره اغوندم، او د خپل مرام دوړاندې بېولو لومړنی ذريعه يې ګڼم که څه هم زما دښنو سترګو او طلايي وبېنستانو د دې خای عرب په اشتباه کې اچولې او هريو يې بېلې، بېلې تبصرې کوي مګر زه تاسې ته پوره ډاډ درکومه چې د شيرينو پستو خبرو او يا نورو پروپاګنډو له لارې يې غولول کوم د روند کارنه راته ايسي))

حقيقتا د عربو ساده وګړي چې غير له وچو رېګو او سوځوونکو بيابانو څخه يې نور څه نه دي ليدلي ژرغوليږي او هر حساس قوم يې تر استعمار او استثمار لاندې ژر راوستلای شي همدغه

سبب و چې د لارنس سیاسي چالو او مغرضانه پروپاګنډو به ورځ په ورځ په دوی کې نفوذ کاوه او له ترکانو سره به یې مخالفت په زړو کې زیاتېدې بل د انګلستان نوم د ده په اثر سره د هر بدوی په زړه کې داسې نقش شوی و چې تا به ویل د نیژدې کلي یا (ګاوې) نوم یې دی په اختراعاتو یې هم تر یوې اندازې پورې خبر او د معیشت پر طرزو باندې یې هم پوره رغبدلای شوای چا و چا ته به زما دا وینا مبالغه وایسي مګر تعجب دې نه کوي ځوك چې د پاخه فکر او ټینګې ارادې څښتن وي کولای شي چې د کلو. کلو. تاریك دماغونه دی روڼ او حساس کړي

د لارنس د زحمتو د استانو نه او د لوړو. تندو خاطرې زمور له زړو څخه نه وتلې دي او نه وزي له سارو انانو سره یې په میاشتو. میاشتو مزلو یا د پښو تناکو او چړاخو یې د انګلستان په تاریخ کې هغه د فخر او سرلوړي فصل و باب پرانیستلي دي چې هیڅ نظیر نه لري

کله چې د حلب او د مشق و لورته په وظیفه سره مامور شو نو د هند د سوداګرو له کاروانو سره یې څو شپې او ورځې پلې مزل وکړ دې کاروانو به قیمتي جواهرات او نفیس لباسونه له یوه ځایه وبل ځای ته نقلول په لار کې ده ته د روم د امپراطوریت د دې ځای د تېر مجدو عظمت خاطرې یو وار وربه زړه شي او د هغه وخت په زړو توکې یې د ازدحام او جم و جوش منظرې و سترګو ته جګې ودرېدی بیا یې سمدستي د مسلمانانو د یرغلو او فتوحاتو د استانو نه او خاطرته راغلل چې د موضوع د

تقاضا په مراعات سره نو اوس راشئ چې د هغو پر پخوانی عروج او اوسني انحطاط باندې هم څه نا څه رڼا واچوو چې په حقیقت سره یې ښه خبر شو دا عرب چې ما په څو ځایو کې د جهالت نسبتونه ورته کړي دي یو وخت یې د عربي کتاب یعني (قران) په برکت او د حضرت محمد د حکیمانه ارشاداتو په اثر سره هومره ترقي کړې وه چې د امپراطوریت نغارې یې په اروپا کې ډنګېدلې او د انګلستان په څېر سره یې په هر ځای کې مستعمرې درلودې په علم او فن کې چه د ترقی مدار بلل کېږي هم پرمخ تللي په طب. ریاضي. فلسفه او نورو علومو کې یې زمونږ و ستاسې نېکه ګانو شاګردان وو همدغه سبب دی چې د بعضو پوهانو اثار یې تراوسه پورې د نړۍ په مشهورو پوهنتونو کې ویل کېږي او یا د لویو لیکونکو د مولفاتو ماخذ دی لکه څنګه چې اوس د دوی زلمیان د عالي تحصیل په غرض سره زمونږ هېواد ته راځي په هغه عصر کې به مونږ خپل زامن د دوی و مدارسو ته په همدغه غرض سره لیږله راشئ چې سربېره د دوی پر ظلمو او نا حقیو باندې چې له مونږ عیسویانو یا نورو قومو سره یې کړي دي پر دا اوسني پریشانه حال باندې یې د حسرت تودې اوښکې تویې کړو او له بې اتفاقیو څخه یې پند واخلو بې علمي دې ځان وخوري او د بې اتفاقی. دې کور خراب شي هغه محترم عرب چې قیصر سرور ته تیټ کړی و او وخاقان یې له هیبته څخه رېږدیدې نن ورځ د ناپوهی او انانیت له اثره څخه په څه فلاکت اخته دي هغو عادلو ټولوا کانو یې چې د

رعیت له غمه خخه په شپو. شپو خوب نه درلودې یایې وېښې زلمیان چې له مرګه څه کرتې نه بېرېدل نن ورځ څرنګه په دغو جابرو. جاه پرستو پاچاهانو سره تبدیل شوه چې د خپل شخصي مقصد په لار کې په سوووا ورته اچوي او یا یې هغه بې سنجشه زلمیان چې بېله نفسي خواهشو او عیشونو څخه بل کار نه لري لاتس پخپل یوه لیك کې د دوی د پخواني عروج او د غه اوسني انحطاط پر عواملو باندې په لاندینو کرښو کې څه ښه په زړه پورې تبصره کړې ده.

((زما ښاغلیه وروره!

ستا د پوښتنې په غبرګون کې په لنډ ډول سره داسې لیکم د عربو اوسني حال د ډېر افسوس وړ دی بې اتفاقیو. ځان ځانیو. جا پرستیو او پیسه دوستې داسې ذلت ته رسولې دي چې بیان یې زه په دې واړه مکتوب کې نشم درته لیکلای که ژوند وفا وکړه او د سپارل شوې وظیفې له جنجاله څخه لږ څه فارغ شوم نو به په دې مورد کې د وطنوالو د استفادې لپاره یو خانته مستند اثر ولیکم که څه هم د سیاسي تاریخ نورو لیکونکو په مجمل صورت سره دا موضوع تر څېړنې لاندې نیولې ده مګر زه یې د مشاهدې له مخې د پوره ډاډنې وړ نه بولم البته ته به زما په بېلتون ډېر خواشیني یې مه خواشیني کېږه ژر به موکه خدای کوله دیدن سره وشي زما دصحت له خوا پوره خاطر جمعه اوسه او پر تولو نیږدې و لیرو دوستانو مې ډېر سلامونه وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لامر هدى د كلي دريمه كړدى
ستا ورو او د وطن خادم (لارنس)

* * *

مطلب دا دى چې د دې زحمت په سفر كې يې چې دمخه په لنډه صورت سره اشاره ورته وشوه د برې زرې كلاوې او د عيسويانو د افتخار خلې وليدله چې زره سختو مسلمانانو له خاورو سره برابر كړي او خپل د انتقام اورونه يې په مره كړي وه. په دې كلاو كې به د يورپ د زلميانو ارواحو پر غاصبو غليمانو باندي نفرت وايه او له اوسني نسله څخه به يې د خپلو كسات اخيستو تقاضا كوله دا كينه كښه عرب چې په هغه وخت كې يې د يورشلم ساتونكى په يوه يرغل سره برباد كړه نن ورځ د تركو تر استعماري سلطې لاندې داسې راغلي دي چې هيڅ ښور نشي خوړلای د تيرو ظلمو او تيريو په بدله كې اوس د دوی د خپلو مسلمانانو له طرفه څخه هغه ظلمونه پرې كيږي چې زه يې پوره بيان نشم كولای. نه يې حوك د ديني شرافت او حضرت رسول د قوميت پاس ساتي او نه يې د نبر مجدو عظمت لحاظ لري كور په كور يې د بديو او بې اتفاقيو اور په كې بل كړي دي د شخصي گټې او جاه و جلال د لاس ته راوستلو په لار كې يو پربل باندې حملې كوي زه دا نه وايم چې ځينې مصلح او آزادی غوښتونكى خلك نشته په كې سته مگر ډير محدود او بې ملاتړه دی

دغې محدودې وطندوستي طبقي به زمونږ له وطن دوسته لارنس سره ډېره مينه درلوده اما د ترکانو له وهمه څخه يې پوره زړه نه شواى ورنيژدې کولاى. تاسې ته به معلومه وي چې نورو جاسوسانو يا سياحانو په وطني جامه کې د عربو ټولې مځکې تر پښنو کښېلې حتى تر مکې معظمې او مدينې منورې پورې رسېدلي دي مګر د خپلو کړو وړو او شکلو شباهت په لحاظ سره چا نه دي پېژندلي اما لارنس په هر ځاى کې سرو وېښتانو او شنو سترګو په بلا کې ايستلى او له مشکلاتو سره مصادف کړي دي که د ناطقې فصاحت او د پوهې چالاکۍ ورسره ملګري نه واى نو ډېر ژر به يې د دار رسۍ و غاړې ته لوېدلې او هومره لوړ خدمتونه به يې نه واى انجام کړي وايي سربېره پر دې باندې لا په بعضو وختو کې د ټوپکو ډزې پر شوې او د مرګ پتې توطيې يې ورته ترلې دي خو ده د پاخه تدبير او صبر او حوصلې په مرسته د هغو ژر حل کړي ا مخالفان يې د احسان په پڅه حربه سره داسې شرمولي دي چې بيا يې له ډېره خجالته څخه سترګې نه دي پورته کړي. پرته له دغو بيان شوو سياسي چالونو څخه يې فطرتي زړورتوب لکه څنګه چې له يوه عسکر سره ښايي هم در لودې د صليبي جنګو د تاريخ ژورې مطالعې هم له ده سره په دې لارکې کومك کړى او دا صلاحيت يې په کې ايښى وچې د زړو کالو مخ کې ژوند تصور په ښه صورت سره وکولاى شي.

هغه اثر چې وروسته تر راغبرګېدو يې د عربې آثارو په نامه سره وليکي د آکسفورډ د کالج د استادانو لـه طرفـه يـې زښت ډېر قدر وشو او د عربي نړۍ د غونډيو. ښارونو. بيابانونو. او نورو نامعلومو ځايو د تفصيل له حيثه څخه يې يو عمومي مقبوليت هم پيدا کړ.

يو زده کوونکي وايي لارنس د خپلې وظيفې ترسرته رسولو وروسته چې بېرته هېواد ته راستون شو يو دوه عربي نژاده زلميان چې اوږده کميسونه يې اغوستي او اوږدې ږيرې يې درلودې له ځانه سره راوستله چې د شپې به له ده سره په اطاق کې يو ځای بيديدل او د ورځې به زمونږ په کالج کې سات په تېرو. مګر روز نه عجب شي ده څو عمر پس دا زلميان د صحيح تربيت او ويښ ماحول له برکته څه د ګرندي موټر د انجنيرۍ په اصولو داسې پوه شول چې زمونږ پخو کسب کارانو به ګوتې په غاښ کې ورته نيولې وي يوه ورځ مويو له دوی څخه چې د سرکس د اوزګړي په نامه سره مو سوم و د وې نيژدې عجايب خانې ته بوتی هلته چې يې د خپل هېواد مهيب ځناوران وليدل نو يې د يو عالم تعجب او حيرانۍ په عالم کې وويل:

((دا حيوان خو غير له منتره او سحره څخه څوك په بل شي سره نشي نيولای تاسې په څه چل سره ګير کړي او تر دې ځايه پورې مو راوستلې دي؟)) د ده پردې نامعقولې وينا باندې ټولو ته خندا ورغله يوه به د ټوکو په صورت سره يو راز او بل به بل راز ځواب ورکاوه.

وا مو رویدل چې له دې ساده ګانو څخه زمونږ له روزلو سره پخپل وطن کې ځنې وحشي حرکتونه کېدل او د معیشت طرز په موئی ګاهې په سحر او ګاهي په ناوړتوب او بې تهذیبي سره تعبیر اوه ښه یې ویلې دي چې فطري غریزه پر کسبي غریزه باندې غالبه ده او هر شی بېرته و خپل اصل ته رجوع کوي.

په ۱۹۱۳ عیسوي کال کې د مصر د حکومت د (سینا) د فوځي نقشي حاصلولو د اصرار په اثر کرنیل نیوکامب د دې کار په انجامولو سره مامورشو او د ترکیې له حکومت څخه یې د ملك د پیمایش کولو اجازه وغوښته شوه مګر متاسفانه قبوله نه شوه دې مجبوره شو د قدیمو آثارو د لیدلو په نامه سره یې یوه موقتي اجازه د ځینو سختو قید او شرط په داخل کې حاصله کړه چې د لارنس په مرسته به بې په ظاهره تاریخي آثار مشاهده کول مګر په باطن کې یې خپله اصل وظیفه سرته رسوله څو هغه و چې په ډېره لنډه موده کې یې د خپل زیار او زحمت په برکت سره داسې نقشه ترتیب کړه چې له اصلي نقشې څخه یې هېڅ فرق نه کېده د ده دا کار د دې فن د ماهرینو له طرفه څخه د ډېر تقدیر وړ وبلل شو.

په ۱۹۱۴ عیسوي سنه کې چې لارنس اکسفورډ ته راغوښتل شوي و ناڅاپه د مصریانو او ترکانو په منځ کې د انګلیسانو په تحریك سره جنګ ومښتې په دې وخت کې کرنیل نیوکامب د کومې وظیفې لپاره فرانسې ته تللي و او هغې ترتیب کړې نقشې یې د حرب وزارت ته پوره لارشودنه نشوای کولای نو د

مجبوریت له مخې ځکه ولارنس ته رجوع شوې او نظریه یې په دې لاړ کې وروسته تر هغه موثقه وبلله شوه.
کله چې د ده اهلیت او لیاقت د نوموړي وزارت لوړو مامورینو ته له هر حیثه څه د ډاډني وړ ثابت شو نو یې د (سیکنډ لفتینټ) عهدې ته جګ کړ مګر ده دا درنه وظیفه تر ځان لوړه ګڼله نو ځکه یې و خپل ورور ته په دې باره کې داسې ولیکل:

((ګرانه وروره!
ډېره درنه وظیفه په غاړه کې را لوېدلې ده چې د جسماني کمزروتیا او عدم لیاقت له حیثه څخه یې ترځان لوړه بولم دعا را ته کوه چې د خدای په توکل او د حضرت مسیح د روحانیت په برکت سره یې تر عهدې ووزم

ستا ورور لارنس

((د حرب وزارت د نقشې ترتیبولو دفتر))

دا خو یوه منلې خبره ده چې فعال او باکفایته شخصیت په هر ځای کې د هم مسلکانو د سترګو خار وي او کوښښ کوي چې په یوه ذریعه د ذریعو یې بد نام کړي.
نو د همدغې کلیې په اساس سره دی له دغې وظیفې څخه موقتاً ایسته کړ شو او ببرته قاهرې ته د یوه پټ خدمت په سرته رسولو سره مامور شو

دی بې تمیزیو د ده ټینګ عزم ته هېڅ خلل ونه رساوه او نه کوم نارضایت څنې ښکاره شو په ډېر فعالیت سره یې د دغه سپارل شوی کار وسرته رسولو ته ټینګه ملا وتړله. زه دا منم چې له ده سره په انګلستان یا قاهره کې د سترو خدمتو په موازنه سره انصافانه کار ونه شو مګر د صحیح کرکتر او پاخه مسلك څښتنان صرف د خدمت د انجامولو په عشق کې ډوب دي. د چا د تقدیر یا نه تقدیر پروا نه لري.

د ګمارل شوي خدمت په سلسله کې پس له څو عمره څخه وبصرې ته ولاړی او هلته له (مس کرټروډبل) نومي جاسوسي سره چې په ډېر زحمت او تکلیف یې ورځې او شپې تېرولې یو ځای شو په زحمتو او تکلیفو زغملو کې پس له ده څخه دغه ښځه د ډېر تقدیر وړ ده لکه څنګه چې دی یې پخپلو یاداشتو کې هم ډېره ستایي او لیکي چې زما د دغه لند سفر شپې ورځې له دغې مهرباني ښځې سره ډېرې ښې تېرې شوې خو متاسفانه چې د حرب وزارت ژر د جنګ د ډاك د زخمیانو تولولو په نګرانی سره مامور کړم چې پس له څو ورځو څخه مې د مړو د لاښودبدبوی او مکروبو له لاسه څخه صحت پر مخ خراب شو خو سربېره پر دې مې له خدمته څخه ډډه ونه کړه او د ترکانو د سپینې جنډې په مقابل کې مې په ډېره مېړانه سره تېر سپر کړ.

ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې باید د ده له دې تذکر څخه چې د ځان په حق کې یې وکړ په اشتباه کې و نه لوېږي.
پرته له دې یې د هغې زمانې متقاعدو منصبدارانو هم د دغه خدمت تصدیق کړی دی مګر زما په عقیدې سره یې باید د دې هومره خدمتو په مقابله کې دي وړوکي خدمت لره څه اهمیت ورنه کول شي تا سې پخپله قضاوت وکړئ کوم سرباز چې په سوو میدانو کې پخپل سر سره لوبې کړې وي او د وطن د چوپړ په لار کې یې له هېڅ شي څخه مخ نه وي اړولی آیا کیدای شي چې په دې دونه خدمتو کې دې یې یو وړوکی خدمت مدنظر ونیول شي؟
د کانال سویز په اړو د وړکي په داسې حال کې چې هم یې عکسونه اخیستل او هم یې جنګ کاوه ناڅاپه د ترکانو د یوې ټولۍ د یرغل راوړلو په اثر سره نیژدې و چې ګیر شي اما د فطري زړور توب او عسکري چالو په زور سره یې د انګلیسانو د شاوخوا لښکرو تر یرغل راوړلو پورې ښه مقاومت وکړ چې په نتیجه کې مقابل طرف مات او دی زخمي په وینو ککړ و خپل کیمپ ته بوتلل شو وایي په دې محاذ کې پرته له فوټوګرافۍ څخه د نقشې د ترتیبولو کار هم رسماً ور سپارل شوی و. ضمناً به یې د ترکانو د مرتبو پلانو پټ کشفیات هم کوله له ډېره فعالیت څخه یې نه د شپې خوب درلودې نه د ورځې مطلب دا دی چې په دې سره یې خپلو هم مسلکانو ته دا پوره ثابته کړه

چې زما صحیحو نقشو او پلانو نسبت ستاسې نقشو. پلانو ته د لښکریانو ښه لاربښودنه کړې ده.

یو منصبدار لیکي چې د دې خدمتو تر سرته رسولو وروسته بصرې ته د یوه پټ راز معلومولو په غرض ولیږل شو چې د هغه د کشفېدو او نتیجې لاس ته راوړلو په باره کې یې خورا ژر خیلي مربوطې قوماندانۍ ته ډاډ ورکړا او پر ځینو نظریو باندې یې چې په بعضو حالاتو کې مدنظر نیول شوې وې سخت تنقید وینو نو ځکه د یوه نوي سکیم تر ترتیبولو پورې هلته د تالید امر ورکولی شو د حق او حقیقت له مخې څخه وایم چې د ده اهلیت او لیاقت پخپل فن کې یو منلی حقیقت و چې هیڅ انحراف نشوای ځینې کولای ده ته د مشاهدې او پخې تجربې له مخې څخه دا معلومه وه چې د انګرېزانو لښکرو ته په فلسطین کې د کوم علت له وجهې څخه مشکلات پېښ شوه؟ او ترکانو ولې په خپلو پلانو کې داسې لویه سهوه وکړه. لار د کچز په څه ډول سره د عربستان په وکړو کې د آزادۍ روح پیدا کړ؟ یا یې حسین د ترکانو او مخالفت ته ویاڅاوه وایي ده د عربو او ترکانو د مخالفت د علتو په اساس سره ځان هلکف وباله چې له موقع څخه استفاده وکړې او ډېر ژر د خپل یوه تینګ ملګري په لار ښودنه مشوره سره یوه داسې نقشه ترتیب کړي چې دهغه له مخې څخه انګرېزان د ترکانو په مقابل کې په سلو کې سل کامیابانه اقدمات وکولای شي په دې لار کې به یوې بلې تجربه ناکې جاسوسۍ چې په عربستان کې وظیفه ورکول شوې وه هم

مرسته ورسره كوله او په بعضو ځايو كې به يې د نظريو ټينګه طرفداره وه.
دې پخپلو يادا شتو كې ملګرو ته په عربو كې د مرام وړاندې بيولو پر امكاناتو باندې داسې توضيحات وركړې دي په عربستان كې غير له مذهب او يا اسلامي قيوداتو له پابندۍ څخه په زور سره څوك مقصد لاس ته نشي راوستلاى لوړيره پريږده. اوږده كالي واغونده. اوږدې تسبيح اړوه. په لمانځه كې خضوع و خشوع زياته كړه هر څه چې دې زړه غواړي هغه كوه څوك څه نه درته وايي ړيره خريل او يا د تمدن په لباس سره ملبسېدل په كې لوى آفت دى بالفرض كه څوك له ذكر سوو مقرراتو څخه لږ څه مخالفت وكړى فوراً په كفر سره متهم كيږي او ټوله په خورا بد نظر سره ورته ګوري يعنې د ګرده عمر عبادت يې يو بې فايدې او عبث كار ګڼي لنډه دا چې د دوى ټوله تمايلات پرلوړيره اوږدو تسبحو او اودس باندې منحصر دى بل د قومي تعصب په نرۍ اشاره سره د بعضو افواهو او بې حقيقته پرو پاګنډو له لارې څخه ژر يو د بله سره لمسول كيږي نو اوس لا درته وايم كه بالفرض په درسپارل شوې دنده كې مو ذكر شوې مقررات مدنظر و نه نيول په يقين سره وپوهيږې چې ټوله مسلمانان به په يوه سلاسره د صليبي جنګو كانې راوكړي له يوې خوا څخه به عسكري تلفات راورسيږي او له بلې خوا څخه به وتركانو و جرمنيانو ته د كسات اخيستو ښه موقع په

لاس ورشي چې له مسلم ایمپائر سره د جګړې په قیام کې ښکاره ګډون وکړي.
زه پخپل زغم له حسین سره په غیر مستقیم صورت تماس پیدا کول او په هره ممکنه مرسته سره یې خوشحالول یو مناسب او پرځای اقدام بولم ښایي چې په دې لار کې به د صلیبي جنګونو د مشکلاتو د تاریخ کتنه زما د دغې نظریې پوره تائید وکړي.
د لارنس د صحیحي نقشې او پخو نظریو په اساس سره چې د پورتني لیك مثبت هدایتو نه هم ورسره ملګري وو لارډ کچیز وکړای شوای چې په غیر مستقیم صورت سره د مکې حج کوونکي او زائرین د شریف طرفداره کړي او له ده څخه د هغې ویرې په اثر سره چې له ترکانو څخه یې په زړه کې درلوده پوښتنه وکړي چې ته د بغاوت کولو طرفداره یې که یه؟
ډېرو معتمدو او ربنتیا ویونکو کسانو ویلي دي چې لارنس دمخه تر دې په قاهره کې د انګریزي ماهرانو په وړاندې د ذکر شوو ګذارشاتو تذکر کړي او کماندر هوګارټ یې مجبور کړی ؤ چې د قلزم د بحیرې له لارې څخه د حقیقت معلوملو په غرض و خوځیږي مګر تر دې خوځېدو د مخه اطلاع ورسېده چې جګړه ومښتله او شریف حسین د اتحادیونو د ملګرې اعلان په ښکاره ډول سره وکړ. تاسې په ګمان کوئ چې د دې انقلاب اور په څېرې صورت سره بل شو مګر داسې نه ده زمونږ د دې مدبر جاسوس مهیچو ویناو او په زړه پورېو پرپاګنډو پخوا تر دې لا د

هغو خلکو بیده احساسات داسې په ښو ر راوستلي وو چې ښېله جنګه او مرګ څخه په بل شي سره نه سرېدله.
وایي د دې مهمې وظیفې تر سرته رسولو او نتیجې اخیستو وروسته نوموړی د جنګ د خپرولو او پراخولو په غرض سره د عربستان لورته ولیږل شو او هلته یې د جاسوسۍ یوه لویه دستګاه جوړه کړه بیایې د یوه مذهبي شیخ په صورت سره په لاندې ډول پلانونه تر اجرا لاندې ونیول.
لومړی یې د مذهبي او اولسي مشرانو زړونه لاس ته راوستل پس له هغې یې شریف د یوه اسلامي مقتدا په حیث سره دوی ته معرفي کړ چې په دې سره یې له ترکانو سره د هغو بغض په زړو کې زیات او د جنګ اور ته یې تر پخوا لانبه لمنه پسې ورکړه یو سیلاني وایي د هغه ځای د لڅ ولپړو وګړو احساسات تر دې اندازې پورې پارېدلي وو چې په تش موټي او زنګ وهلو تورو سره یې د ترکانو و مسلحو لښکرو ته داسې ماته ورکړه چې هېڅ تصوریې نه کېدی په همدې جلادت او بهادرۍ سره یې له یوې خوا څخه دنیا ته خپل عملي سیاست ښکاره کړ او له بلې خوا څخه یې د استعمار منحوسه کمبله له خپل هېواده څخه ټوله او استعمارچیان یې ښه وشرمول.
په ۱۹۱۶ عیسوي سنه کې چې لارنس له سویز کانا له څخه د مستېر او نالډ په ملګرۍ د عربستان په لور روان شو د ښېړۍ د سوکه تګ په اثر سره یې د شاوخوا د ټولو ساحلو ښه ننداره وکړه بل یې په دې پلا سفر کې له یوې خوا د نوموړي ملک د

مسلمانانو پر مذهبي شعايرو باندې پشپړو قوفيت راغى او له بلې خوا ملي عنعنات او قومي دودونه چې د جاسوسى په فن کې لوړ اهميت لري ورمعلوم شول.

يو سياح اظهار کوي چې د نوموړي کبنتى مشرماته وويله چې د لارنس زړور توب ته د طوفان د پيبنيدو په حين کې زه هك پك ولاړ وم نو ومې غوبنتله چې په کومه پلمه سره په مجلس ځان ورسره اخته کړم او د دغو پوبنتنو په ذريعه سره معلومات لاس ته ځنې راولم د کبنتى مشر بناغليه تاسې کوم ځاى ته د تگ نيت لرئ؟

لارنس: جدې ته

د کبنتى مشر: په دې نازکه موقع کې سياحت کول امکان لري؟

لارنس: البته

زما دې څو پوبنتنو او د ده دغو مجملو ځوابونو د (مستر استورز) په زړه کې څه شك پيدا کړ غوبنته يې چې په مفصل صورت سره معلومات ځنې واخلي خو د هوا د انقلاب او د جدې د نژديکت په اثر سره يې موقع پيدا نه کړه او هغه پټ ارمان يې په زړه کې هغسې پټ پاتې شو.

د سپېدو چاودلو پر مهال باندې په داسې حال کې چې د اوبو باډا سکو او د وچې باد چلېدلو دوام درلودى ناڅاپه د ساحل د ريگو کوټې بنکاره شوې او د وچې د مرغانو چرو چوري واورېدل شو په دې وخت کې په ټولو سانتوتله او د ژوند اميدونه يې پيدا شوه د ورځې پر دولسو بجو باندې بېړى لنگر واچاوه او

د څو شواروزو اضطرابي حالت داستان پر دې ځای باندې سرته ورسېدئ. سمدستي زمونږ د لارې خوږ ملګری لارنس د کرنيل نيلسن په لاربنودنه سره د انګلستان قونسل خانې ته بو تلل شو او مونږ په يوه نيژدې هوټل ننوتلو.

يو ليکونکی وايي لارنس راته ووېل چې د جدې ريګستاني ښار د ناپاکو کوڅو او ومو عمارتو له حيثه څخه د يوه مقوايي ښار په څېر سره راته و ايسيدې چې د بوالهوسی له پاره جوړ شوی وي.

دا د انګلستان د وطن دوستۍ ښکاره ثبوت نه دی څه دی چې محبان يې د خدمت لپاره له لندن غونډې ښکلي ښار څه پر ديسان کيږي او د عربستان په وچو ريګو کې د لوږې او تندې په حال کې شپې و ورځې سباکوي که له لارنسه سر د وطن د محبت او د وظيفې د اهميت فکر موجود نه وای نو به يې سره ښېره پر ذکر شوو تکليفو باندې داسې ژر د پاچاله دوهم زوی عبدالله نومي سره ملاقات نه کاوه او د هغه خواشيني به يې چې د مرستې د نه رسيدو له حيثه ورپېښه وه په هره ممکنه سعيه سره په خوښې نه تبديلوله څو په هر صورت سره زمونږ ستاسې هر فرد د ژوند تر وروستۍ تاپې پورې د وطن پوروری دی او دا پور په تشوخبرو يا کاغذی ليکنو سره نه ادا کيږي بلکه د ښارګو په وينو يا د سوځوونکو ريګو په زحمتو سره يې غاړه وزي.

ببرته اصلي مطلب ته راځم کله چې لارنس د پاچا له دوهم زوی عبدالله نومي سره وليدل نو هغه د څه خواشينۍ په اثر سره چې د مرستې د نه رسيدلو له حيثه څخه ورته پېښه وه د کوم التفات په نظر ورته ونه کتل او د خبرو په ترڅ کې يې د ګيلې په ډول سره لا دا هم ورته وويل چې تاسې خو هغه بدقوله مطلب پرسته خلك ياست چې په تشو وعدو سره مو د مسلحو او قوي ترکانو په مقابل کې ودرولو اوس نه زمونږ رارسوي او نه د نفر کومك راکوی ده خوا رسربېره پر دې چې نه يې د انګليسانو عسکر کومك ته ګمارلای شوای او نه يې په دې لنډه موده کې د دې ځای د معتصبو مسلمانانو په منځ کې کوم درز اچولای شوای د هغه ساده ټوالواکځی کدورت او خواشينی له يوې بلې خوا څخه په يوه داسې خوشحالۍ سره تبديله کړه چې چايې د تېرې خوا بدې هيڅ تصور نه شوای کولای. او بل يې ضمناً دا هم ورته مدلله کړه چې انګليستان ستاسې د خاندان په حق کې ډېر ښه ښه فکرونه لري او کوښښ کوي چې تاسې ژر د خپل مقصد و معراج ته ورسوي.

پسله دې څخه يې وغوښتل چې د ده يا د ملك حسين په وساطت سره له فيصل نومي سره چې ټوله حربي کارونه يې په اراده اجرا کيږي تعارف پيدا کړي خو تر ټولو ښه ذريعه يې د ټولواك هغه ليك شو چې څو عمر د مخه د نوموړي په عنوان صادر شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ملگري يې وايي دمخه تر روانېدو شاه د ده په افتخار سره يوه درنه مېلمستيا هم ترتيب کړې وه. چې په هغه کې سربېره د عربو پر مخورو باندې بعضو انګرېزانو هم په پټ صورت سره حصه اخيستې وه د يوې ډلې موزيکه والو له خوا څخه به ځينې محلي آهنګو نه بولل کېدل چې دوی به سرونه ورته غورځوله مګر مونږ ته يې هېڅ خوند نه راکاوه دا هغه موزيکه وال وه چې دوی په جنګ نی له اسبابو سره ګير کړی او هره ورځ به يې سهار مهال شاه ته د جرمنيانو يا ترکانو خوندورې ترانې ويلې چې په دې سره به يې د هغه احساسات د دې اضطراري ژوند په حال کې په ښور راوستله او ضمناً به يې هريوه کوښښ کاوه چې د جذاب آهنګ په ويلو سره ځان د انعام مستحق وګرزوي دا خو يوه منلې خبره ده چې له سياسته څخه بې خبره وګړي. د دښمن د ښکنځلو په کنايو هم نه پوهيږي او له هغه څخه د يوې ادبي پارچې په څېر سره خوند اخلي نومونږ او تاسې په دې اساس سره پردوی باندې د اعتراض کولو حق ته لرو.

مطلب دا دی چې په دې ځای کې د وظيفې تر سرته رسولو وروسته لارنس له شاه څخه خدای په اماني واخيستله او سم له خپله پلان سره د (ربغ) په بندر کې د نوموړي له منځوي زوی شرف علي نومي سره ملاقي شو په لومړي پلا کې هغه د ناشناختې له وجهې له ده سره کوم دروند سلوك ونه کړ مګر وروسته يې د نوموړي سپارښتن ليك په اثر سره له خپله وضعيته څخه خجالت وخوړ او خورا ډېره معافي يې وغوښتله.

اما دا ساده تر پایه پوره په دې سر پوه نه شو چې پلار يې د ده په لیږلو کې مشر ورور ته څه مقصد لري. خو خورا ژر يې يم له لیکلي هدایته بې پوښتنې ګرویږنې په یوه رنګینه کجاوه کې د دریو بلدو عربو په لار ښودنه سره په وطني کلو کې مخ د فیصل پر خوا روان کړ په لار کې سربېره پر لوږو تندو یا نوروتکلیفونو باندې د سترګو یو شدید درد هم ورپېښ شو چې نه يې د شپې طاقت کېده او نه بـه د ورځې دا لاپریـږده پـه یـوه ځای کـې یـو بېګانه سړی ور سره مل شوی و چې لـه وضعیتـه څخـه جاسوس ښکارېدی کله به يې د خبرو طرز په شامي لهجه او کله به يې پـه مصري لهجه سره اړوه په هره لهجه سره چې به يې پوښتنـه وکـړه ده به سمدستي په هغه لهجه سره داسې ګونګ ځواب ورکـړ چې هېڅ نتیجه به پرمرتبه نه وه څو تر یوه شواروز مزل کولو وروستـه هغه پوه و چې کوم مقصد لاس تـه نـه راځي خوشې پېښې ورسره شنې کوم بېله خدای په امانی څخه يې بله لار واخیستله او دوی د ځانو له وېرې څخه چې نه باید کوم فساد مساد جوړ نـه کـړي پر بله لار روان شوه.

دا لار نسبت هغې بلې لارې ته ډېره اوږده او مخوفه وه که څه هم د مخه لالارنس ته نوموړي سړي د ترکانو خلانومي جاسوس پـه نظر ورغلی و اما دا ګومـان يې د فیصل په حضور کې د ځینو کسانو د اظهار له مخې یقیني شو.

اې ویونکو! تاسې لره دې معلومـه وي چې زموږ د خـاورې دې رشتین خدمتګار په دغه سفر کې نسبت نورو سفروته د وچنده

تکلیفونه وګالل د سترګو درد له یوې خوا څخه او دغو ماشو و خزندو تکلیف له بلې خوا څخه ډېر تنګ کړي و بل یې د شپې د مزل کولو لـه حیثـه څخه نې غـه خوب هم نشـوای کولای تقریباً دولس شواروزه (شبانروزه) یې د دغه تکلیف په حال کې تېر کړه د دیرلسم شواروز د سپیدو چـاودو پـر مـهال بـاندې د الحمـرا دوادې خولـه او د کیمپ د کـړدیو او عمـارتو سرونه معلوم شـوه دلتـه یـې نــو د څو ورځو اسـتراحت کولـو پــه امیـد سـره زړه خوشحاله شو ایا ستاسې زړوته لوېږي چې په دغـه رسیدو سره به یې تکلیفونه خاتمه پیدا کړي: او یا بـه یـې د خوب پر مـهال باندې په بېغمۍ سترګې سره ورغلې وې؟

داسې نه ده پسلـه دې هغه زحمتونه لوړې او تندې پر ورغلې چې ذکرشوي زحمتونه او تکلیفونه ور پورې هېڅ وه د وظیفې میـنـان خو چې د قـوم او وطـن د محبت اور یې پـه درونـو کـې بـل وي د رښتیني عاشق په څېر سره شپه و ورځ آرامـه نـه لـري او د اصلـي هدف د لاس ته راوستو په عشق کې یې مـال. اولاد او حتـی ځان ته لاپام نه وي یو لیکونکی پخپل راپور کې لیکي چې د ځاښت پروخت باندې یې اوښ د کېمپ د عمومي مهمان خانې له مخې سره ګونـډه کـت کـړه ده بـه لالـړ استراحت او یوګړی خوب کـاوه چې یو بریتـو عرب راغـی او د عمومـي قیـامګاه تـګ تـه یـې مجبور کړ. د شاهي قصر په خوله کـې یـې یـو جـګ قدی. ډنـګر زلمـي چې سپین بخون د رېښمـن کـالي یـې اغوسـتي او زریـن چلتـار یې تړلی و سره له نورو عربي مشرانو استقبال وکړ او یوه

مخصوص سالون ته يې چې پر چارپير باندې يې مسلح عسکر په غير رسمي لباس سره راګرزېدلې وه بوتې په دې اطاق کې پرته له مستقبلينو څخه نور کسان هم د جرګې په توګه سره راغونډ شوي وو چې په لومړي ځل کې يې ډېر برګ، برګ ورته کتل مګر تر تعارف وروسته هر يوه په خورا محبت سره د ښه راغلې لاسونه ور اوږده کړه هغه ځنګ ځوان چې نروښکې ږيره يې د تور نقاب په څېر سره ښکارېدله بيله کومې معرفې څخه ده وپېژاندې چې فيصل دى نو ځکه يې د تعظيم له مخې دوهم وارسر ورته ټيټ او د هغه د زيات محبت مورد يې ځان واقع کړ.

وأيي تر لږ ګړى سکوت وروسته فيصل د جرګه والو په سلاسره د ده خوا ته مخ راواړاوه او د ټوکو په صورت سره يې ورته وويله په دې سفر کې خو به کوم تکليف نه وي در پېښ شوى که څه هم مزل خورا اوږد او ګرمي ډېره شديده وه مګر تا سره له نابلدي د خداى په فضل او زماد ګران پلار په توجه سره ژر وسرته ورساوه. ماته دانه ده معلومه چې ستاسې اوسېدل په دلته به دايمي صورت سره وي که په موقتي.

لارنس په خورا مؤدبانه ډول سره چې له څهرې څخه يې د تصنعي خوښى آثار ښکارېدل داسې ځواب ورکړ:

«د والاحضرت فرموده ډېره صحيحه ده او د ځان په مناسب توب کې هم هېڅ ويل نشته اما صرف دومره قدر عرض کولاى شم چې د مشق زښت ډېر ځنې ليرې دي» په دې ساده وينا سره چې نه اشارتاً او نه کنايتاً کوم سياسي غرض په کې موجود و د

حاضرینو په بڼو کې د یو ډول هیجان او تعجب آثار ښکاره شول چې ګویا د دوی په زغم د دې معمولي خواب ورکول هم د شهزاده په لوړ حضور کې یو ډول بې ادبي ګڼله کېدله.

لارنس خوار ته به دې منظرې کله په دماغ کې دغه فکر ور ګرزاوه چې دا وضعیت به د جنګجویانه قوت د توهین په محمولیدو سره یو په زړه پورې اثر وکړي چې په هغه سره به د خپل مقصد مزل ته ډېر ژر ورسېږم او هغه پایلې به ځنې حاصلې شي چې تولو امیدونه مې پورې تړلي دي.

او یا به د دې وحشي عربو په منځ کې چې د انسان مرګ یو معمولي کار ورته ایسي په ډېره بېرحمۍ سره ووژل شم په دواړو حالو کې زه خپل ځان موفق بولم که څه هم خلك وایي په پردېسۍ کې مرګ زور غواړي مګر ما ته د بې ننګۍ تر ژوند بل لوی مرګ نشته.

خو سربېره پر دې اندېښنو باندې به یې کله کله د سترګو تر کنجانو د فیصل تندي ته کتل او د هغه وضعیت به یې تر کنترول لاندې نیوی په هر پلا کتلو کې به ده ته دا متیقنه شوه چې سړی خو را کیندلی او د دې نورو ساده ګانو په څېرسره بې فکره او بې سیاسته نه دي د شرقي حاکمانو ډب کول له دو لارو څخه دې چې یا خپل تفوق پر مادونانو باندې ثابتوي او یا نه غواړي چې د کښته استعداد راز دې افشاشي نو له همدې سببه څخه د ملك د پاچا او یا سردار د خبرې د غبرګېدو حق هېچا ته

نشته که بالفرض کوم چا تخلف څنې وکړ هغه ته د باغي په ډول سره سخته سزا ورکوله کېږي.

وايي فيصل به سربېره پر درباري وقار ساتلو په خبرو کې چاته لغازونه هم ويل او ځيني وختونه به يې له ځينو خبرو څخه تجاهل عارفانه کاوه نو ځکه يې وروسته تر څو دقيقو سکوت د لارنس پوښتنه لاس کېښود او د تصنعي خندا په حال کې يې د ريشخند په ډول سره ورته وويل:

که ((دمشق)) له دې ځايه څخه لرې دی الحمدلله ترکان خو خورا رانيژدې دي که څه هم دې نعاز زمونږ پر دېس قايد باندې ډېر بد اثر وکړ اما د سياسي فضا له خپرېدو له وجې څخه يې سکوت مناسب وبلاه او له ځواب ورکولو څخه يې فعلاً ډډه وکړه.

لارنس وايي د فيصل او نوروشيخانو د سياسي موضوعاتو له رغبدلو څخه به ما د خپلې نقشې غلطی اصلاح کولې او د دوی د زړه په پټو رازو به خبرېدلم چې څه کارونه کېدونکي دي؟ دوی څه غواړي؟ بل دلته ما ته د يوه سړي د معلومات له مخې دا معلومه شوه چې عربي زړه وران د ترکانو د نوې وسلې مقابله په تشو ګېډو د زړو ټوپکانو او موټي ماتو تورو په ذريعه سره کوي او بله کومې اساسي نقشې او يا تياری څخه خو شکه په خوشکه ځانو نه وژنې تر ټولو لا د تعجب خبره دا ده چې يوه ته د خپلو جنګېدو هدف نه دی معلوم صرف د مشرانو خوښې او د اولجې پيدا کول يې غرض دی بل پرته له دې وجوهاتو څخه د

مصري جبه خانې د شلو کالو په زړو توپکانو سره د ترکانو د عصري وسلې مخ ګرزول يو ناممکن کار دی.

هغه سړی چې ده ته يې د دې وضعيت په باره کې په زړه پورې توضيحات ورکړه دا هم وويل چې مونږ ته اوس لازمه ده چې د راتلونکو حوادثو خيال وساتو او له تېر شوو حلق تلخيو څخه سترګې پټې کړو. تر ټولو لومړی بايد په خلکو کې د اتحاد حس پيدا کړ شي ولې چې په بې اتفاقی هيڅ کار سره له عصري اسلحې مخ ته نه ځي د عربو د جنګ کولو طريقه هم د اصلاح وړ ده تاسې نه وينئ چې پلار او زوی په يوه ټوپك سره جنګ کوي ګله چې يې يو ستړی شي نو يې دا بل ځنې واخلي ييا يې يو خاندان له بله خاندانه سره په ګډه جنګ ته ځي او هلته فيرونه په واري سره کوي همدغه سبب دی چې د فيصل تکبر مسلسل بدليږي او پر يوه قرار نه وي بل د خوراکي موادو کمبود هم ډېر مشکلات او خنډونه مخې ته اچولي دي که په دې لار کې يو ګټور تصميم ونيول شي ګومان کوم چې حتماً به ښه پايله ورکړي.

په اوس کې د جنګ کولو ښه لار دا ده چې يرغل بايد په ناڅاپه صورت سره وي چې له يوې خوا څخه ځاني نقصان لږ ورسيږي او له بلې خوا څخه ولجې ډېرې په لاس راوړه شي ولې چې د ترکانو فوځيان يا د لوړو کلاګانو په برجونو کې مسلح ناست دي او يا يې په لويو ښار وکې پاخه سنګرونه جوړ کړي دي چې په هر وار باراني فير سره د لڅ و لپړو عربو حواس مختلوي ولې به يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ورمختلوي آيا په تش لاس سره د احساساتو په زور پر وسله وال غليم باندې برى پيدا کول امکان لري؟ يا په ورې نس سره په هفتو، هفتو څوك جنګېداى شي؟ يقين وکړه. که له کومه طرفه څخه دوى ته وسله ورکوله شي او په نس ماره شي نو په خورا لنډه موده کې به په مقابل طرف هغه کانې وکړي چې چا به په چا نه وي کړې.

مطلب دا دى چې د فيصل د مشاورانو ځينو ياداشتو او ياد دې مشاهد پورتينو توضيحاتو د لارنس په زړه کې له عربو سره د فوري کومك کولو مفکوره ټينګه کړه وې غوښتل چې په دې مورد کې له خپلو لوړو منصبدارانو سره په مصر کې مفاهمه وکړي نو ځکه يې په خورا چټکۍ سره هغه د تکليف لار چې د مخه پر تللى ود د نيوب (Yanob) د بنار له خوا څخه تر جدې پورې د يو عالم مشکلاتو په حال کې طى کړه وايې په جده کې يې له اميرالبحر و يمزى سره وليدل او د خپلو انکشافاتو راپور يې د هغه تر نظر تېر کړ ضمناً يې د تګ په عزم کې هم د ځان ملاتړ وګرزاوه دې اميرالبحر پخپلو بېړيو کې د عربو قوماندانۍ لره ځيني نفرې په ملي لباس کې د مرستې په توګه سره راوستلي وو او پخپله يې اکثريو محاذو کې په عملي ډول سره ګډون کړئ او څو واره يې پر ترکانو باندې مسلسلي ګولۍ اوروليې وې.

لارنس د دې ځاى د کاروترانجامولو او له دې ستر منصبداره سره د افکارو تر تبادلې وروسته خرطوم ته ولاړى او د هغه ځاى

د ګورنر (ریخبالډ ولګیټ) نومي فکر یې د خپلو امکاناتو لوړي ته راوګرزاوه بیا نو د نیل د سیند له جنوبي طرفه څخه قاهرې ته ورسیدې هلته یې سربېره پر ډېر کوښښ باندې د جنرال سټاف خیال د ده له خیاله سره توافق پیدا نه کړ ځکه چې هغه ګومان کاوه چې دی د خپلو لومړنیو مشکلو اقداماتو تر عهدې ښه وتلی دی بله پلالیږل به یې تر دې لاګټوره نتیجه وبخښي او ټوله نیمګړي کارونه به په صحیح صورت سره بشپړ کړي نو له دې امله یې په زوره فیصل ته په دوهم ورتګ سره مجبور کړ. که څه هم ده ډېر عذرونه ور وړاندې کړه او په ننواتو یې خلک ورولېږل مګر کومه پایله یې ونه بخښله په خورا مات زړه سره بېرته (ینوب) ته ستون شو هلته یې ولیدل چې په غیاب کې ټول شیان تیت و پرك شوي او د ترکانو یرغلو ټوله عرب تر پخوا لا زیات وارخطا کړي دي په دې پلا تګ کې یې بیا د فیصل او نورو سردارانو له طرفه څخه تود هرکلی وشو دلته نو لارنس موقع پیدا کړه په داسې حال کې چې د دوی د هر یو له تندي څخه دوبرې آثار ښکاریدل د خپل کسات اخیستو په ملحوظ یې د پسخند او خندا په صورت سره داسې وویل:
پرتش ډګر باندې خو هر څوك لاپې وهي مېړه هغه دی چې د رشتیا پر میدان ټینګ ودریږي او د خپل مرګ په قیمت سره نورو ته ژوند رانیسي د دې وینا په اوریدلو سره ټولو سرونه کښته واچول نه یې د "هو" ځواب ورکړه او نه یې د "نه".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن رشتینی خادم (لارنس) د آمرینو تولي بې قدرۍ او جفاوې چې په دې پلا یا نورو پلاوو کې یې ورسره کړې وې د وطن د عشق په لار کې ګرد سره هېرې کړې په پاك زړه او پاکه عقیدې سره یې د مرام وړاندې بیولو ته ملا وتړله.

د "ینوب" ختیځې خواته د سل میله واټن په اندازه سره د مدینې ښار چې د مسلمانانو په نزد ډېر تقدس لري واقع دی له دې ښاره څخه بیا دمشق ته یو سړك تللی دی چې د فیصل د ورور د فوځي چوني له څنګه سره تېرېږي بیا د دو سوو میلو په اندازه د شمال خوا ته د عقبی د خلیج او ینوب په منځ کې د (وجهی) پر بندر باندې تمامیږي په دې بندرګاه کې د ترکانو په موجودیت سره عرب له دوخواوڅخه تر خطرلاندی کیدل که بالفرض لارنس په مدینه کنبې اوسیدل غوره کړی اود (وجهی) ولورته متوجه سوی وای نوحقیقاً به ئي دااقدام پرځای اونتیجه بخښونکی ګڼل شوی اوثریوی اندازی پوری به ددې خطراحتمال نه موجودیدای.

وایي په دې پلاسفرکښې په ښکلي چلتار- ورېښمینو ملی کالو- زرین کمر بندسره چه جوهر داره پیش قبضه پکښې وهل شوې وه تر هر عربی شهزاده ښکلی ایسیدئ غیرله شنو سترګو - تیټ قده او سره مخه څخه چا دیوه انګریزګومان نه شوای پرکولای حتی بعضو ناخبرو عربو به د فیصل ورور باله او د هغه په ډول سره به ئې عزت ساته په زړورتوب او سخاوت کښې به یې هم په هر ځای کښې ستاینه کیدله- د تقوی او پرهیزګاری ارادت هم د ځینو، ځینو ورته پیداشوئ و، د تعجب خبره لا داده چه په دومره

اوربده موده کښې له ده څخه کوم داسې حرکت صادر نه شو چه ددوی د معاشرت له آدابو څخه دې مغايرت ولري او لرلي فکرونه دې دده په حق کښې پربله خوا باندې واړوي.
وايې کله چې له دې لارې څخه ده ته ددې منطقې د قيادت حاصلولو بشپړ اطمينان حاصل شو نو يې خلکو ته په زغرده سره د (وجهي) د تللو امر وکړ او د ۱۹۱۷ عيسوي سنې د جنوري په مياشت کښې په يوه لويه قافله دده- فيصل او نورو مشرانو په ګډون سره هغه لورته کوچ سوه چه د اوښانو غړغړو- د خلکو شورماشور او د کجاو چغکې يې په دې وچ ريګستاني ساحل کښې يوه هنګامه جوړه کړې وه له دوی څخه به يوه ټولۍ په ډولو سورناسره اتڼ کوونکي تله او بله به يې د موزيکې په ټم - ټم ياد ټولګي په زړه وړونکو نغمو سره مدهوشه روانه وه د اوښانو په چابکی سره به له سپرو څه سری جنډې دوری و.
هيسته کېدنې تودباد به ګاهی له يوه څخه لوپټه و ښويوله او له بله څخه به يې خولی په هواکړه ددې اطميناني تګ په ترځ کښې يوې (ګاوې) ته نيژدې ناڅاپه دوه کسه سپاره معلوم شول چه يويې له بني څخه عرب او بل يې خارجئ ښکارېده دلته نو په دوی کښې څه اضطراب پيښ شو مګر دې اضطراب او پريشاني ډېر دوام ونه کړ ولې چه له وضعيته څخه د مغرضينو او مطلبيانو ګومان نه پرکېده خو دښه نيژدې کېدو په نتيجه کښې دا ګومان يقيني شو او معلومه شوه چه يو د انګريزانو پخواني افسر کرنيل نيوکامب اوبل يې ملګری دی دا افسر -

د خپل هم کاره ملګري لارنس په ليدلو سره هومره خوشحاله شو چه له ډېرې خوښۍ څخه يې خپل آس پرېښوده او له ده سره په کجاوه کښې سپورشو ترنيمې ګړۍ پورې يې ښه د زړه خواله سره وکړه بيايې نو د کوم مهم کار د اجراکولو په غرض سره خدای په اماني ځنې واخستله اوپر بله لار رهي شو.

ددوی قافلې ماښام ته نيژدې په يوه هوارډاګ کښې چې شينلی ډېر پکښې وه واړوله ددې ځای هوا باران ډېره مرطوبه کړې وه او له راسته پلوه څخه نرۍ نرۍ باد هم چليده د شاو خوا پراوسيدونکو باندې د لښکريانو له ليدلو څخه هم غلبه وکړه مګر بعضو باخبرو خلکو په اطميناني صورت سره ورته واضع کړه چه دا زموږ ددوست فيصل فوج دی غواړي چې پر (وجهه) يرغل وروړي.

لارنس وايې ددې ځای ساده عربو ته چه زموږ د جمعيت له ليدلو دا محسوسه شوه چې ټوله نړۍ د ترکانو په مخالفت کښې حرکت کوونکې ده نو ځکه به د شيخانو تر مشرۍ لاندې ډلې، ډلې، راتلې او له فيصل سره به يې دوفادارۍ قسم کاوه زموږ د کوچ و بار د معطلی لوی علت په دې ځای کښې له ډېرې خوا څخه ليرې خلکو ته حال ليږل او هغه جنګ ته رابلل و له بلې خوا ټول جهان د ترکانو له طرف څخه مسموم شوی وو چې بيله پاکولو، څخه يې بله چاره نه درلوده ددې سوکه تګ په حال کښې چې به نن ياسبا د مقصدټکی ته رسيدلو نا څاپه د (وجهی) د فتح خبر را ورسيده او موږ ټولو د هارډنګ نومی

اوګوټ د مانوګانو او متحدو عربو په دغـه فتـح سره زښتـه ډېره خوشحالي وکړه.

کپتان بائل په اوګوټ کښې لارنس ته ددې فتح ګذارشات داسې بيانوي.

مونږ له بحره څخه د پنځو سوو عربو په ملګرى سره د (وجهى) پر بندرګاه باندې ګولى اورولې اوپر ساحل باندې مو پياده سوو عسکرو له تر کانو سره په دننه ښار کښې لاس په لستوني جنګ کاوه چه په دې وخت کښې ناببره يوه افسوسناکه واقعه پيښه شوه د شاهي هوايي سرويس يو لفټنينټ د بيړيو د ځاى ټاکلو په حال کښې د ګولى د چاودلو په اثر سره مړشو مګر زمونږ زړورو عسکرو سربيره پردې ضايعه او يـاد ترکـانو پرسخته جنګيدلوبـاندې د خداى په توکل او دوچ موټه پـه زورسره نوموړي ښار فتح او خپل د افتخار بيرغ يې پرونجته پـه دې فتح کښې خورا ډېر قيمتي اسبابو نه خلکو تـه د الجي په توګه سره په لاس ورغلل چه هر ناديده عرب يې په ځايولو پورې اريـان و.

کله چې د ورو عربو سترګې ددغوبې شمارو مالو او اسبابو په برمته کولو سره مړې شوې او د فيصل بې قراره زړه ته په دې غيبي فتحه سره ډاډ حاصل شو نو لارنس قاهرې تـه دراپور ورکولو په غرض سره سفر وکړ او هلته يې لومړى لـه جرنيل (کليستن) سره وليدل چې هغه ته يې د خپل پلان د صحيحې نتيجې تر تفصيل ورکولو وروسته وويل زه ستاسې د رش

درنووسلو او ډېرو روپو دژر رسولو په شرط سره کولای شم چه په لنډه موده کښې دې ټول ترکان له عربستان څخه وباسم دده دې قول تصدیق د نورو حاضرینو له طرفه څخه هم وشو او پخپله جرنیل یې له جدیت او فعالیته څخه خوښي ځرګنده کړه ضمناً یې د خبرو په ترڅ کښې د نوموړي با کفایتي اوپوهه پخپل مسلك کښې هم ډېره وستایله خو له بده مرغه یې د فلسطین د اړودوړ او مشکلاتو له حیثه څخه دده ددې پیش نهاد عملی کیدلوته موقع نشوای پیداکولای مګر سر بیره پردې باتدې په بشپړ اطمینان سره دا ور معلومه وه چې په تشو مدبرانه کارروائیوو ترکان ډېر وارخطا کړي دي په حقیقت کښې دی‌په دې خپل فکر کښې ډېر تیروتلی و. چه بر منډ عرب یې دده په وچ تدبیر سره بیله ازوغې او نورو حربي لوازمو جنګول او یایې په ساحلي علاقو کښې د بغاوت خپریدل یو معمول کار ګانه همدغه سبب و. چه په دې پلاکښې لارنس د رس او یا نور کومك دنه رسیدو له وجه څخه په هرځای کښې ناکامه شو او بې نتیجې خپلې فوجي قیام ګاه ته ستون شو وایې دا ستونیده یې یوازې د ناکامی له وجه څخه نه وه بلکه لوی مقصد یې داوه. چې د لښکر د اصلي شمیر او روحیاتو درك ځانته معلوم کړی چه آیا ددښمن تبلیغاتي منابعو خو دارادې کوم تزلزل نه دی پکښې پیدا کړی

خو خدای و، چه هلته یې د فوجي قیام ګاه د وړوکي کلي په لونیدلو او یا د فیصل له لښکره سره د شریف علی د لښکر

يوځای کېدلو خواشيني په خوښی سره تبديله کړه او بې قراره زړه يې آرام ومونده. تر ټولو لا د خوښی خبره داوه چې نوموړي قيامګاه ته نيږدې د مصريانو او انګريزانو وړوکي کيمپونه جوړشوی وو چه دوی او هغه به د ضروزت په وخت کښې تګ راتګ سره کاوه.

وايې عرب د ښو له ويشتلو څخه که په جنګ کښې وي که غير له جنګ څخه يوشانته خوند اخلي يوه ورځ ځينو عربو د الوتکې پر بم سره لوبې کولې چې نا څاپه وچاوده او خورا ډير کسان مړه شوه موږ دوه انجينران چه له لارنس سره د ټوپکو د مرمت کولو او يانور عربي کاروبار د اجرا په غرض هلته تللی وو ليکي: (چه ساده عربو ته صرف يو معمولی کار هم سحرا ايسته او پر هغه باندې پخپلو کښې بېلې، بېلې تبصرې کوي يعنې ځينې يې عامل يوشی او ځينې يې بل شی ګڼي دوی غير له قبيلوي تفوق او نسلي تنفر څخه بل کار نه لري. خو سر بېره پردې جهالت او نا پوهی باندې يې له لارنس سره د هريوه هومره محبت پيداشوی و، چې هيڅ کار به يې دده بې سلاو مشورې څخه نه کاوه هرکړدی وال به يې بيل، بيل احترام ساته او ديوه لوی شيخ يا ملا په نظريې ورته کتل د (وجهې) د فتحې د جوش وخروش يوه علامه داوه چه د هغه ځای وړوکو، ځلميانو، زړو او حتی ښځو به په يوه اتفاق سره ډيرغل کولو د امر انتظار يوست ددوی د جنګ او سلحشوری په دې فطري ژوند سره به لارنس له يوې خوا څخه خوشحاله شو او له بلې خوا

څخه به دشمالي او منځنيو قبيلوبې وفاييو خواشيني کړنو ځکه يې له مجبورتيا څخه د فيصل په سلا و، مشوره سره د هغو ځايو مشهورو شيخانو ته د قاصدانو په ذريعه ليکونه سره له تحفو واستول او تينګ خواهش يې ځنې وکړ چه د ترکانو په ايمتلو کشي د پاچا له زامنو سره مرسته وکړي- هلته به په هرشيخ نشيني کښې دده د شخصيت او اهليت په باره کښې تودې تودې پوښتنې کېدلې مګر هغو هوښيارانو قاصدانو به يې هره اشتباه د مدللو دلايلو له لارې څخه په يقين سره بدلوله څو په لنډه موده کښې ددوی په همدغه سعيه او مجاهدت سره د ښمن ټول تهمتونه او پروپاګندونه بې نتيجې شول ګردويې له يوه مخه څخه د شيخانو تر مشرى لاندې د فيصل د کيمپ لورته مخ ونيوه دلته چه به په ډېر مؤدبانه صورت سره له دوی څخه لوړه واخيسته شوه بيا به سره له زياتو تحفو او انعامو د حربي قوماندانی د اوښانو په ذريعه سره وخپلو ټاټوبو ته رسول کېدل نوموړو انجنيرانو د خپلو ياداشتو په بل ځای کښې دا هم ليکلی دي چې د ليرو صحراو،عربو به داسې زاړه ټوپکان موږ ته د مرمت کولو په غرض سره راليږل چې پريوه کنداغ به يې ديرش پترې وهل شوي وو او چا غماغو يا ميلانو به يې د جوړيدو قابليت نه درلوده کله به وړو شيخانو د زړو وسلو د ترميمولو په پلمه سره ځانونه د کيمپ عمومي مهمان خانې ته رارسول او دلته به يې هفتې. هفتې او مياشتې. مياشتې تيرولې کله به بيا د تيرې زمانې زړې تورې راوړه شوې چې په

لاستو کبنې به يې قيمتي جواهرات کارشوي وو لارنس به دغه توري په لاس کبنې په ډېر حيرت سره اړولې او د منځنۍ پيړۍ د شاندارو يادګارو ګومان يې پرکاوه.
د ليرو ځايو عربو په تګ راتګ کوم قيد نه دلوده پخپله مرضاسره به جنګيدل او پخپله مرضا سره به کوروته تلل حتی د قهوې ديوې پيالې څکلو له پاره به يې هم جنګ معطل کاوه موږ ته امرشوی و، چې ددوی دهر ډول بد وضعيتۍ په مقابل کبنې به تندي نه ترشوو او په يوه ذريعه سره د ذريعو به يې که دپيسو له لارې څخه وي که د خدمت له لارې زړونه ساتو تاسې باور وکړئ چه داسې ټوپکان به يې موږ ته د ترميمولو له پاره راوړل چې هيڅ د جوړيدو قابليت به يې نه درلوده مجبوره به شوو يابه مو په نوي ورسره بدل کړل او يا به مو هغه زاړه، وراستنه ور ترميم کړل مطلب دادی چې هيڅ وخت کبنې مود نا لفظ پر خوله نه ورته راوړه او هر ډول بدسلوکيو ته مويې ټټرونه دغره په څير سره سپر کړي وو ددې منطقې قايد (لارنس) بيچاره غير له دې څخه چه احساسات يې ورژوبلدي کړي په بل صورت سره ددوي ددغو وحشتو او بربريتو مخ نيوی نشوای کولای د نابلده او باز په څير سره به يې کله يوشی او که بل شي ته لاس اچاوه د مشيرانو او مخورو رايه داوه چې راساً دې پر مدينه باندې يرغل وروړه شي مګر ده د ذکر شوي وضعيت يا عدم اطمينان له حيثه څخه دا کار مناسب نه باله وايې چې له يوې خوا څخه داورمعلومه وه چې ترکانو په هغه ځای کبنې ټول

محاذونه قوي کړي دی اوله بلې خوا څخه يې په ورو عربوويسانه درلوده پرته له دې وجوهاتو څخه يوداسې سړی د مرستيال په حيث سره ورته راالیږل شوی و، چې په رسمياتو کښې به يې شخصيات ورسره پالل يعنې د تيرې دښمنۍ په اثر سره يې دده بدنامۍ ته بدې راغښتې وې د وظيفې اهميت يا خدمت د مقدس والی پاس يې هيڅ نه درلوده نه يې پخپله کار مخ ته بيولای شوای او نه يې دې کارته پريښووه تر دې اندازې پورې بې مغزه او بيعقل و، چې جاهلو عربوبه يې لاپربې سياستۍ باندې خندل او دده بيډون بدن پيښې به يې کولې.
يوه ورځ دکمپ شاته لارنس اوفيصل په بعضوموضوعاتوکښې مشوره سره کوله چې يوعرب په څغاستاراغی اوفيصل ته ئې په غوږ کښې په پس پسۍ څه وويل بيرته ژرولاړې فيصل لارنس ته مخ ور واړاوه په خنداسره ئې وويل: " اعدا " راغی ګوندی خدای وی چه دا ی پهلوان په مرسته سره موداشليدلۍ کارمخ ته ولاړشی دوی لادغه خبری سره کولې چه د خيمې پيښول پورته شو اويوجګ قدی ښکلی ځلمی چه نروڅکې ږيره او اوږده بريتونه ئې درلوده سره له پنځلس کلن زويه داخل شوترسلام اوتعظيم وروسته ئې دفيصل لاسونه مچ کړه بيائې خورا په موءدبانه صورت سره په لوړ آواز څوواره داوويل اې زمونږ دسرتاج اودټول اسلام خيرغوښتونکې بيله تاڅخه مونږ دبل چا قيادت نه منو يوه شپه " لارنس " دعربو مخوروته پردسترخوان باندې دبعضوجنګی تعليماتواوعصری اسلحوداستعمال په باره

کښې توضيحات ورکول چه ناڅاپه " اعدا " په خورا چيغواوغلبلوسره له خيمې څخه ووتېٔ اودباندي ديوه شي دکوټلو آواز هم واوريدل شو دې حرکت ټول مجلس په حيرت کښې واچاوه او ورپسې ګرده حاضرين ددرك معلومولو په غرض سره ورووتل وې ليدله چه نوموړی خپل مصنوعي غاښونه په ډيرغضب سره کوټلي او وايي مامعاف کړی چه دخپل بادارپاك خواړه مې دترکانو په دغونجښل سوو مرداروغاښو سره وژوول .

دده په دې وفاداری اوځوانمردی سره دفيصل تندی دګل په شان وغوړيدئ اوله ډيری خوښی څخه به ئې کله ديوی خوا اوکله دبلې خوا خلکوته وکتله اوپه لوړ آواز سره به ئې څو واره دا وويل زمونږ وفاداري اوزړه ورتوب چه به دچاوچاوزړه ته نه لويدئ اويابه ئی يوراز و بل رازفکرونه اووسوسې په دماغ کښی ګرځيدلې نواوس دی راسې په پخوسترګوسره دی يو واردامنظره وګوری)

وايی لارنس دمخه تردې واقعې " اعدا " ته ديوه معمولي سړی په نظرکتل اويومطلب اشنا اوپه خپل چاروکی ئې باله مګراوس داورته ثابته شوه چه ډيرسپيڅلی يومخی انسان دئ بل ئې له يوه معتمد سړی څخه دده داصليت اوشخصيت په باره کښې داسي معلومات هم ولاس ته راوستلی :. دغه " اعدا " چه اوس ئې تاسي له فيصله سره دوفاداری منظره وليدله ديوی مشهوری قبيلې مشردی چه په ميلمه پالنه اوزړه ورتوب کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساري نه لري كه څه هم له ښهري ښخه ځوان معلوميږي اما عمرئې وشپيتو كالو ته نژدې اته ويشت ماندينې لري په زورور باندې ئې زړه نه سوځي مګر په كمزورې باندي ډيرمهربانه دي له مرګه ښخه كرڅ نه بيريږي اوهررنګه قوي دښمن ته مخ پرتندي ورځي له هرې خواسره چه په هروخت كښي ملګري شوي دي خداى هغه خوا ژر په فتح اونصرت سره سرلوړې كړې ده .

د "عقبي " ښار چه په ټوله عربستان كښي د سوق الحبيشي له نقطه نظره لوي اهميت لري د عقبي د خليج په وروستي ګوټ كښي واقع دئ ددې ښار نيول چه د تركانو د استحكاماتو له حيثه ښخه يو سخت كار و او بې تربيو عربو نشواى كولاى چه د بحر او يا وچې له لارې ښخه دې پر هغه باندې يرغل وروړي نو ځكه لارنس وغوښتله چه د دښمنانو فكرونه د وچې له خوا ښخه يو مخ راوګرزوي او د بحرو خواته تمركز وركړي په دې چل سره به نو د "اعدا" - " ابوطي " او نورو سردارانو د نفريو په كومك سره ناڅاپه له دې بلې خوا ښخه يرغل پروروړي مګر په دې نظريه كښي بيا مشاورينو د تيرى نظر يې په ډول سره مخالفت ورسره وكړ او هريوه ئې د هدايت اخيستو په ملحوظ سره د عمومي قوماندانى په عنوان متعدد ليكونه صادر كړه د ۱۹۱۷ كال د اپريل د مياشتي په پاى كښي لارنس و خپلو آمرينو ته د بشپړو توضيحاتو وركولو په غرض سره د مصر لورته سفر وكړ او د مى د مياشتي پر لومړى تاريخ باندې بيرته

(وجهی) ته ستون شو سمدستی ئې سم له خپل مرتب پلان سره د مې د میاشتی پر نهمه نیته باندی د "اعدا" او نورو سترو مشرانو تر سلاو مشوری وروسته دایله جاریانو یو لوی جمعیت د عقبې خواته وکوچاوه په دې پلا کښی هم د هغه ذکر سوی سفر په خیر سره یوه ډله و ډول ته نخیدله او بله ډله د باجئ آواز ته مدهوشه تللې وه " اعدا " او نور سرداران د لارنس خوږو قصو داسی جلب کړی وو چه بیخی ئې د سفر د ستړیا احساس نه شوای کولای ددغی خوښی او صمیمیت په حال کښی پسله دو ورځو ځخه و آل کرنومی ځای ته ورسیدله په دې ځای کښی یو سپین ږیری سره له زامنو اوسیدئ اویوڅو دخرما محدودی ونی هم ولاړی وې . دوی دیوې ورځی په دغه ځای کښی میشت شول ددرییمی ورځی ځاښت مهال ئې بیا سفرته دوام ورکړ دمازدیګرپه شپږوبجو باندی ئې یوځګ کوتل مخی ته راغی چه غیرله ځکیدلو ځخه په بل شی سره ځوك نشوای تراوښتلای مګردعربوزحمت کښه زامن دیوه بل په کومك سره په ډیره چټکی ترتیر شوه اوپه هغه بله خواکښی ئی له یوه جاسوسه ځخه دخیریت دمعلومات غوښتلوپه ملحوظاتوسره دیوی زرغونې ناوې (وادی) په مخ کښی خیمې ونجتلې .

شپهٔ په ډیر انتظارسره تیره شوه سهارفوج " داعدا " ترقیادت لاندی وکوچیدئ . هرچاته چی به داموقتی وظیفه تربله پلادیره کیدلو پوری وردغاړی کیدله نو هغه مجبوره وو چه په هره شیله لوړه ژوره کښی ځاروکړی اودلښکر د انتظام اوانضباط مراقبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وساتي په همدې ملحوظ سره به نوموړی کله يوې غونډې ته اوکله بلې غونډې ته وختئ خوسربيره پردې تلتګو شلولو باندی د لاری هيڅ درك ورمعلوم نه شو وايی ددې تردد اوتلاښ په حال کښې ئې دپاخه ثابت پرمهال باندی داورګاډی له لين سره څوسپاره ترسترګوشوه لارنس په ډيره وارخطايی سره له ده څخه پوښتنه وکړه داخلك ستاپه سترګوشناخته درځی ؟ " اعدا " دسرپه ښورلوسره " دنا " جواب ورکړ لښکريان په خپل طبعی تګ سره روان وو چه په معنوياتواو وضعيت کښې ئې کوم تغيرنه محسوسيدئ ترڅه څکل تللو وروسته مشاهدتا هريوه ته معلومه شوه هغه سپاره ددوی دبنل محاذ نفری دی اودمستړهارن ترمشری لاندی ددی ځای دريل دپټړيو الوزولو وظيفه وردغاړی شوې ده لارنس دخپل دی نوی همکارسره په ليدلوخورا ډيره خوښی وکړه اويو ساعت ئې دخپلې نقشی له مخی څخه لاری وروښودلې بيانوهغه سره له خپلونفريو بله لاره واخيستله اود دوی قافلې په دا دوهمه ورځ مازديګرد ريلوا يی دعمومی جنکشن له څنګه سره دشپې تيرولو له پاره واړول په داسبائې دنوموړی منطقی دريلوائی ترپټړيو الوزولو وروسته خپل مشکان له اوبوڅخه ښه ډك کړل اود (آل هرل) دوچی ريګنی بيديا په سخت سفرهی شول وايی په دې لارکښی ګرمی اود بادريګ پاشلو له يوې خوا څخه اودشپو شپو بد خوابيو له بلی خوا څخه د ټولووضعيت داسی ورخراب کړی وو چه سراب ته به ئې داوبو په هيله سره ورځغستله اودهريوه سوو

کوکو فضا په سراخیستي وه ګاهي به وخدای ته په زاریواودعاشوه کله به ئې لارنس اومشران ترګریوانوټینګ ونیول دالاپریږده پسله یوه شواروز تګ څخه ئې اوره هم مخ پر خلاص شوه او اوبه ئې هم لږې شوی دلته دټولوله ژوند څخه امیدونه وشلیدل اودمرګ په انتظارکښې یې سترګې څلور شوې ددې پریشانی اواضطراب په حال کښې ثابت مهال یواوښ خالي ولیدل شو چه سپورئې په کوم ځای کښې دکمواکی له حیثه شیوه شوی وو لارنس ئې دارخ له ملګری څخه دنوم پوښتنه وکړه او د غائبیدو تفصیل ئې ځنې وغوښتې هغه ترلږ فکروروسته په ډیره وارخطایی سره ورته وویل نوم یې عاصم دی مګرپریاته کیدو باندی می یې خدښکه علم شته زمونږ بادرده پردیس ته خپل پاك ایمان اوسپیڅلی ضمیرددې اجازه ورنکړه چه دلاری ملګری دې که څه هم غریب وی په بیوزلی سره له لوږی یاتندی څخه دکومی کوټی له څنګه سره مړشی اودی دی ددې نورو بې عاطفی ملګرو په خیرسره رډ رډورته ګوری نوځکه ئې بیلۀ دی څخه چه له مرګه ووېریږی اویادی دخپلی لوږی اوتندی خیال وساتی سربیره دیوۀ اودبل په تهدید باندی داوښ مخ راوګرزاوه اوتردوه ساعته تګ وروسته ئې هغه خوارځواکی انسان دیوې غونډۍ په بیخ کښې دبیهوښی په حال کښې وموندئ په خورا تکلیف سره ئې په یوازی سروکجاوی ته پورته کړ اوبیرته په چټکی مخ دقافلی پرخوا رارهی شو . " اعدا " اودوه نورخلك چی په ده پسی رارهی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی وه په لارکښی ورسره مخامخ شول که څه هم هغوی ئی په ظاهره له دی وسیله ناکه وضعیت څخه وخوښی اظهاروکړ مګر پشلاٸي پوچ ورد ورته ویل اودده دا حرکت ئي یونامعقوله اوبی ځایه حرکت باله .

مطلب دادی چی پسله پنځلسو ورځوڅخه په داسی حال کښی چه داساعت یابل ساعت به دتهول مرګ دتندی اوګرمی له لاسه یقینی وو یوه نخلستان ته ورسیدله له دې ځایه څخه بیاترلږ توقف وروسته مخ د (بیراحضر) پرخوارهی شول چه داځای دسراهان دوادی دشمالی طرف په ۵۰ پنځوس میلی کښی واقع وو وایی په دغه لارکښی دیوې داړه مارانو له طرفه څخه ناڅاپه فیرونه پړی وشوه چه یوئې ددوی له ملګروڅخه مړکړ که څه هم لارنس وانډیوالانو ته دتوقف اوکوزید و امرورکړ مګرهغوئي دخپل مړی دبدل اخیستلوپه ملحوظاتوسره په خوله ونکړه او سمدستی دغونډی پرچاپیره باندی یوه الغه شوه یرغل اوړونکوئې تریوی ګړی پوری لامقاومت وکړ مګرپه آخرکښی ئی په ډیره بیشرمی سره ماته ومیندله اوپه شاوخوا شیلوکښی سره تیت وپرك شوه . دوی وروسته تریوه شواروز تګ ونوموړی ځاه ته ورسیدله اوپردغه ځای باندی ئی دسفرلومړی برخه بشپړه شوه .

پسله دی څخه نودعقبی دمحاصری منصوبه پسی راواخلو چه لارنس ته به دهغه ښاردفتحی په باب څه ډول ډول فکرونه په خاطرکښی وګرزیدل او د خلکو دغولولو له پاره ئی څه

رنګارنګ پلانونه سنجول وایی ددغه فکری انقلاب په نتیجه کښې ئې دهغه ځای لوی شیخ ته " داعدا " په ذریعه سره څوهمیانی طلاوی ورولیږلې اودهغه خاصه توجه ئې د فیصل په باره کښې وغوښتله اوپه خپله په یوه لنډ سفر خاص ددې معلومات حاصلولو له پاره چه له عقبې څخه بیا (پتما) ترسرحده پوری دښمنانوڅه استحکامات نیولی دی او دخلکو وضعیت ددوی په باره کښې څه ډول دئ پټ رهی شوهیڅوك ئې په رازخبرنکړه وروسته ترستنیدوېې دملګرو داصرار په اثرسره په دې موده کښې داسې توضیحات ورکړل :. " بعلبك" ته ولاړم هلته مې دترکانو په څومجلسوکښې دلباس دتغیرپه صورت سره ګډون وکړاود هغوی پردې اتفاق باندې چې مابه نیسي اوسخته سزابه راکوی پوره علم راغی پسله هغې څخه بیا دیوه سوداګر په بڼه سره دمشق ته پسې ورتیرشوم اوهلته په بیغمه زړه سره ددوښمن په کیمپوکښې وګرزیدم دخلکو نظریی مې ځانته معلومې کړې اوپه بعضو پټو پلانونوئې پوره خبرشوم " یولیکونکی لیکی چه : ترراغبرګیدو وروسته چه به دی په بیغمه زړه سره " دعقبې " وفتحی ته متوجه کیدئ ناڅاپه دڅارونکو له طرفه څخه اطلاع ورته راورسیدله چه ترکانو "دسرهان " په ټولو څهانوکښې زهراچولی دی، ددی خبرپه اثرسره مجبور شو دهغو تر پاکولو پوری نقل وحرکت وځنډوئ اود دوښمنانو ددې ناوړه وضعیت په مقابل کښې په اورګاډی باندې دیوه فوری یرغل تیاری وتیسی چه په دی سره

به نو د هغو فکرونه دذکرسوو منصوبو ځخه راګرزیدلی اوبلی خواته به متمرکز شی .
دادې تاسې ته معلومه وي چه ترکان په رشتیاهم دڅاهانو د مسمولو په تفنن سره مطمئن وو اویرغل ورونکی عرب ئې پرمخ تباه ګڼله نوځکه ئې محدود نفری ددې منطقی ددفاع له پاره پریښودل اونوره قوه ئې یوې بلی خواته سوق کړه مګردې غلط فکرئې ژرمعکوسه نتیجه ورکړه اودلیدلی خوب تعبیرئې سرچپه وخوت ـ زړه ور " لارنس " دپنځوسوو عربی ځلمیانوپه مرسته سره له یوی خواځخه د (غدیرالحج) دستیشن دساتونکوپه ماتولو اوله بلی خوا ځخه دمهموپلو اوریلوایی دپټریوپه الوزولوسره له یوه مخه ځخه معنویات داسی ورمختل کړه چه دبند ترلو پلان ئې هډونشوای ورته طرح کولای بل ئی وغوښتله چه د دوی ددې حواس بایللوپه حال کښې لومړی د (اباللسان) پرپانه باندی چه دریلوایی دلین دملازمینو مهم مرکزوو یرغل وروړی ولی چی بیله دی ځای له نیولو ځخه ونورو خواوته تګ امکان نه درلودی اوبیاد (Neghelshtal) دغره کوتل چه دهغه خواته ئې " دعقبی " پوخ سړك واقع ؤ قبضه کړی ددی مهم یرغل لپاره دترکانو دبشپړواستحکاماتوله حیثه ځخه وروسته ترسلاو مشوری : نفری پردرو ډلوباندی وویشل شوه لومړی ډلی ته دتلګراف دمزو په پریکولو ودوهمی ته دشپی دناځاپه یرغل اودریمی ډلی ته دغرونو له سوریو ځخه دفیرکولو وظیفی وټاکل شوی اوپخپله لارنس ته ځارکول

اومراقبت ورپه پیخه شوه یوه شپه چه ئې دمراقبت په ترڅ کښې ترکان له چوکیداره څخه نیولی بیاترمنصبداره پوري په خواږه خوب بیده ولیدل ناڅا په ئې هغه دوهم ګروپ په ملګري سره یرغل پروروړ چه خورا ډیر نفرئې ورووژل او هر ډول مالي نقصان ئې ور و رساوه مګرپه پای کښې ئې تندی وګرمی له یوی خوا څخه اودترکانو دنوو توپکانواو نوو توپوشلیك له بلې خوا څخه ماتی ته مجبورکړه خوسیاستاً به ئې هغوته داسې وضعیت ښکاره کاوه چه اوس به دغرو له سوریو اوکندو څخه زمونږ نورنفری یرغل وربا ندی وروړی لارنس چه ددې اړودړو په وخت کښې تندی ډیرپه تکلیف کړئ اودپښو دسوده کیدو له حیثه څخه ئې یوګام هم نشوای اخیستلای نوله مجبوریت څخه ئې ویوی لویې کرکنډی ته ډډه واچوله " اعدا " ګومان وکړه چه له بی غیرتی څخه ئې دلته ځان خپ کړئ دئ په خورا قهرسره ئې دطعني په ډول ورته وویل : " وا وا ـ وا وا ـ عجیبې مسخري دی را ایستلی دی مونږ جنګ ته پاره وی او تا کرار سیوری ته ځنګ اچولئ دئ که څه هم دده په مزاج باندی دی وینا بدتاثیروکړ مګرپه ښکاره ئی په ویره خوله سره صرف دومره ورته وویل . دائې استراحت نه امرکوه څه وکړم ؟ " اعدا " جواب ورکړتا څو سره له ځوانی څه ونکړه اوس په ماپسې شه چه په دغه سپینه ږیره سره دتوری په شرپ مځکه یا آسمان لړزومه کنه " ؟ دده داوینا دهغه احساسات پرجوش راوستل او (داعدا) ترقیادت لاندی ئي په خو راتهور سره دترکانو د پورته

خواپر نفریو باندي یرغل ورورړی اوبیخي یې وکیمپوته ورداخل شول نورو عربو هم ددوی په دي یرغل سره له هری خوا څخه په چور وچپاوپیل وکړاوس نو (عقبی) ته دلاری دخلاصیدو امید یقیني شواوپه دی غیبی فتح سره دټولو زړونه داسی خوشحاله شوه چه دورځو ورځولوړی وتندی یئ هیری کړي اوسره له دغوستونزو او زحمتو دیوي بلی نیږدي تاني دنیولو په فکرکښی شوه چه هغه هم خوراژر دلارنس په پاخه تدبیر او دزړورو عربو د موټو په زور سره په یوه یرغل ونیول شوه اوراساًیی داتم دوادی لاریسې واخیستله په دي منطقه کښی به خلکو داُلجي په هیله سره ګډون ورسره کاوه اوجمعیت ئي ورځ په ورځ مخ پرزیاتوب واوترکانوته چه له هری خوا څخه د ناکامیو سره مخ شو اوسره له نوی وسلے ئي هیڅ کارمخ ته نه تئ نوځکه ئي په ((عقبه)) کښی مقاومت ونه کړای شو او د معنویاتو بایللو په حال کښی ئي دا ډول سخته ماته ومیندله چه هیڅ تصورئي نه کیږی . وایی دلته نو سربیره پرسترړ یا باندی د فاتحو میرو وضعیت لوړی اوتندی داسی ورخراب کړئ وُ چه دنورورِاندی تنګ امیدهیڅ نه ورته کیدئ د دوډۍ په عوض کښی به داوښانواومی غوښی هم په کافی اندازه سره نه ور رسیدلي خوسره له دي به ئي په زړوکښی د ((بعلبك)) د نبولو فکرونه غونځیدله - فعال لارنس چه د دوی ددغه فکر ښه ګرمول غوښته اوپه دي رواداره نه ؤچه د رس، یاوسلي دکمبود له حیثه دی دا سلسله وشلیږی نوځکه ئي ډیر ژر سره له

ناروغی اوتکلیفو دیوه فوری امداد غوښتلو په غرض سره دمصروعمومي قوماندانی ته د سفرکولو عزم وکړ چه ضمنا به خپل دکاروبار راپور هم دهغو تر نظر تیر کړی او داینده خط مشی هدایت به ځنی واخلی وایی په دغه سفرکښی ئي اوه کسئه بلد اوښ والا هم له ځانه سره ملګری کړی ووچه د((سینا)) په سووځونکی ریګ کښی به ده کله دهغوی داوښ مهارنیولی ؤ اوکله به هغودده داوښ مهارنیولی وُ څوددغه یوعالم تکلیفواوزحمتوترزغملو وروسته سویزته چه له ((عقبی)) څخه (۱۵۰) میله لیری دی نیژدي شول .

لارنس وایی - په دی ځای کښی ماله موظفو مامورینو څخه دبیری دتګ معلومات د تلیفون په ذریعه سره وغوښتئ هغو جواب راکړ:

((ترسبا پوری انتظار وکاږه)) مجبور شوم شپه می پردي غاړه باندی له ملګروسره تیره کړه په داسبادیوي ګړندی بیړی په ذریعه سره په دوو ساعتو کښی هغی غاړی ته پوری ایستل شوم هلته می دبعضو اشنایانو له طرفه څخه تو د هرکلی وشو په دابله ورځ سهار د اورګاډی په ذریعه سره ((قاهري)) ته رهی شوم داسمعیلیي پرلوی جنکشن باندی جنرل (ویمیز) راسره مخامخ شونوموړی په لومړی پلاکښی ونه پیژندلم مګر پسئله پیژندګلوی څخه ئي ښه خوږ مجلس راسره وکړاوراته وئي ویله پرون می دغلی اووسلی یوډك اوګوټ عقبی ته ولیږه دده دي زیری زماتوله اضطرابونه رفع کړه اوپه خورا خاطر جمعی سره

((قاهري)) ته ورسيدلم هلته اکثرو شناخته کسانو په دغه عربی جامه کښې نه پيژندلم اود يوه بدوی عرب ګومان ئي راباندی کاوه يوه ورځ د جنرل (کليټن) واطاق ته بي اجازی داخل شوم هغه زماپه دی بي اجازی ننوتلوسره ډيرمتاثرشواودنه پيژندوله حيثه څخه ئي تندی ترش کړپه خوراقهرسره ئي راته وويل :

((زه خپل قيمتی وخت له يوه بدوی عربه سره نشم ضايع کولای)) ماپه ډيروضاحت سره په انګريزی ژبه جواب ورکړآيازماله پاره لاهم وخت نه لرئ ؟ ددي وينا په اوريدلو سره ئي په ځيرځير راته وکتل دشناخته شك ئي راورسيدئ نوله چوکی څخه چست راوغور ځيدئ او په بغل کښی ئي ټينګ ونيولم په خورا انکسارسره ئي ډيره معافي وغوښتله د لارنس دی لياقت اوکفايت ته چه په دومره لنډه موده کښی په يوازی سرسره دومره مهم کارونه انجام کړه دمصرګردولړومنصبدارانوګوتې په غاښ کښی ونيولی - ترده دمخه يوبل جرنيل چه (اسن بای) نوميدی هم دغه ځای ته ددغه خدمت له پاره ليږل شوی ومګر هغه پرته له شيانو ټولولو او يا فوجي انتظام څخه کوم بل اقدام ونه کړ.

يومنصبدار وايي ترکانو زموږ د ګران ((لارنس)) د نيولو له پاره يوکافی مبلغ د جايزي په توګه سره تخصيص کړي و اوجاسوسانوبه ئي په هر ځای کښی په ډير وقت سره مراقبت کاوه مګر پاخه تدبير او دوظيفی رشتين توب پرده باندی داسی او سپتيزه کلاراخر خولي وه چه د هغو هيڅ لارنه ورته

کیدله. د ډائنامنټ دیوي نوی طریقې د ازمویني په سلسله کښې لارنس د ۱۹۱۷ عیسوی کال د ستمبر په میاشت کښې د (د هاوامداورا) د ریلوایي په الوزولو کښې خپل بشپړ لیاقت ثابت کړ په دغه ځای کښې ئې د یوه بم په ښخولو سره نه یوازې د اورګاړی انجن په هوا کړ بلکه هومره جانی او مالی تاوان ئې ترکانو ته ورواړاوه چه حد او اندازه نه لری د اکتوبر په میاشت کښې ئې دیوی بلې اورګاړی په الوزولو سره. دیرش ترکان مړه او اویا ژوبل کړه

د پورتنیو تاوانو په اړولو او یا د شمالي و جنوبي سیمو د لویو لویو ستیشنو د پټریو په الوزولو سره چه د ښمن ته دا ثابته شوه چه عربو په هر ځای کښې د مخالف بیرغ راته پورته کړی دی نو ځکه ئې په خورا بیړه سره ټولو محاذوته خورا ډیر مجهز عسکر واستوله او د اورګاډو د محافظت انتظام ئې هم په ممکنه ذریعه سره وکړ وایي تردې اندازې پورې له احتیاط څخه کار اخیسته کیدئ چه بیله ساتونکو له جنډی ریولو څخه به ریل له خپله ځایه څخه حرکت نه کاوه خوسربیره پر هومره انضباط او انتظام باندې به لارنس له یوه داسې ځایه څخه نقصان وروړساوه چه ددوی به هیڅ فکرور ته نه وه بل به په دغو غلطو آوازو چه نن به پنځه سوه وسله لرونکې عرب پر فلانکې ځای باندې یرغل وزوړی او یا فلانکې ستیشن تر پټریو لاندې بمان ښخ شوی دی ساده ترکان سره مشوش او واړخطا کیدله.

د اکتوبر د میاشتې په آخر کښې که زمونږ د منځنې ختیځ فاتح دیر موك دوادي د پله په الوزولو کښې چې د دمشق دزیلوایی لین یې له حیفاسره وصلاوه او دتل الشباب (telell-u-shebad) نومی ځایه سره واقع وه بریالی شو مګر سم له خپله پلان سره خوئې پسله شپو، شپو بدخوابیو څخه د فوجیانو د اورګاډو دوه انجنونه په هوا کړه - دی وایی په دې پلاسفر کې له مرګه سره مخامخ شوم خو پاك خدای ځنې بچ کړم د سکنجو او پانو د تکلیف سهلو ته به مې ګوته په غاښ کښې ونیسئ له زلخوړی څخه به مې یوې ګولې ډوډۍ ته سترګې لویدلې او له شپو. شپو بدخوابیو څخه مې دماغي توازن خراب شو مګر په دغه حال کښې به خدای ته پر سجده پروت وم او دغه شکر به مې ادا کاوه چه و وجدان. وطن .او خپل مقدس دین ته دې خجل نه کړم

وروسته تر دغه سفر څوموده سخت ناورغه و بیا د دانیال درې ته د څو تنو په مشري ولیږل شو هلته ئې په ملي جامه کښې توله حربی ځایونه تربښو وکښل وایی یوه ورځ له ملګری سره د هغه ځای په کومه کوڅه کښې تیریدئ چه ناڅاپه د شاله خوا څخه دودریږئ ږغ پروشو ده غوښتله چه ځان د کومې خواته ګوښه کړي مګر ملګری ئې د اشتباه د رفع په عوض سره مانع شو ترکی سپاهیانو ته چه د دوی له هیئت څخه په زړو کښې پڅوالا څه شك پیدا شوی وه څکه ئې تودې تودې پوښتنې ځنې شروع کړې خو له مجملو جوابو څخه ئې کومه نتیجه لاس ته ورنغله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته ئی دزړو اشتباوی یقینی شوی نوئې د حوالدار په امر سره په پوری وهلو ترلوړه مقامه پوری بوتئ هغو ته هم دده منطقی دلایلو په زړو کښی څه شك پیدا کړ او د لاس ته راوستلو اطلاعاتو په اسناد سره ئې جاسوس وباله یو منصبدار چه په خورا قهر سره ئې برګ، برګ ورته کتل و خپل نوکری واك عسکر ته ئې داسی امر وکړ:- " ددی فاسق ماغزه په سر کښی ور اوبه کړه – دا ملعون ماوپیژاندئ چه د انګلیسانو په تپونګ سره ئې موږ ته په هر ځای کښی د مخالفت اورونه بل کړی دی د داسی کسانو په پستو خبرو سره باید ونه غولیږو اونه ئې پراسکیرلی حال باندی زړه وسوځو دوی زموږو ستاسی په زړونکلی ځلمیان په خورا بیرحمی سره مړه او د هغو د ناویانو ماندینو او ګلالیو زامنو پر سروباندی یې د غم خاوری باد کړې " دې مهیجو ویناؤ د هغه عسکر احساسات داسی په ښوړ راوستل چه کله به زموږ د رشتینی خدمتګار (لارنس) په نس کښی ورغورځید او کله به ئی په چپلاخویا لښتو سره پر مخ مخ واهه په دې سره چه به ئې هم زړه سوړ نه شو بیا به ئې له پانی او کندې څخه کار اخیستئ وروسته ترښه ژوبل کیدو او تکلیفو پر راوستلو ئې د بیهوښی په حال کښی یوې منحوسی کوټې ته ارتاوکړ او دروازه ئې تینګه پسی قلف کړه شپه په دغه بیهوښی کښی پرتیره شوه په دا سهار ئې بیا په پانو او کندو کښی پښی ورواچولې او زیات تکلیفونه ئې پرراوستله مطلب دادئ چه تر درو ورځو پوری ئې دغه شدادی وهلو دوام درلوډئ په داځلرمه

شپه ئې له ځانه سره د تیښتې تصمیم ونیوی او تر یوه لوړ کلکین ئې په ډېر زحمت سره ځان لاندې راواچاوه پر کلکه مځکه باندې ئې ژوبل بدن په داسې شدت سره وموښت چه د راسته لاس هډوکی ئې سره ریزمریز شوه او تریوه ساعت پورې هلته بیهوښه پروت و بیا ئې په ډېر تکلیف سره په ښخیدلو ځان له ودانیو ښخه لیرې دیوې بیدیا ته ورساوه شپه ئې دیوې کر کنډې بیخ ته د یو عالم بېرې په حال کښې تېره کړه سهار په شنه خړه د کیمپ لورته رهې شو

اې د هیواد د خدمت دعوه کوونکو! په تشولاپو او یا پوچو ادعاو سره څوك د وطن د مور حق نشی ادا کولای - دا حق د لارنس غوندې میړه په تیاکوتلو او ژوبل بدن سره ترسره کیږی د میړو تېرونه غواړی چه ددار رسی اویادتوپ ګولیولره سپرشی که څه هم د ناروغی عارضې او یاد باران او واورې اوریدلو درې میاشتې زموږ ددې میړه په پلانو کښې سکته ګی راوستله مګر سر بیره پردې باندې به ئې په استشاره سره د ریلوایی د پټریو الوزولو او یا غلطو پروپاګنډو خپرولو کار جاری ووایی وروسته تر روغتیا به همیشه له مرتبه پلان سره سم دکوم نږیدلې پله له اړخه او یاد ریلوایی له الوزولو پټریو سره پټ و کله چه به د هغو د تعمیر کار د موظفی عملی له طرفه ښخه بشپړ شو او دتنګ وراتنګ اطمینان به ئې مرجع ته ورکړه شو په دې وخت کې به یې خپ چپ یرغل پر راوئ یا بد یې وروسول او یابه ئې په بم ورالوزول په عین حال کښې به ئې مصر او عربستان ته کله د

بحر لـه لاړی او کلـه د وچـی لـه لاری هـم سـفر کـاوه او د خپلـو پلانونو اقصات به ئې په هـره ممکنـه ذریعـه سـره اصـلاح کولـه د بخت او اتفاق اطمینان ته ئې کرټ کارونه نه سپارل

په ۱۹۱۸ عیسوی سنه کښې و (تفیلح) tafileh تـه دتـګ پـه لار کښې لومړی و (ګوریریا) او بیا تـر دروهفتـو مسلسـل کـوچ وبـار وروسته د نوموړی سیمی جنوبی ګوښی تـه ورسـیدئ دلتـه ئـې د بعضو تینګو اندایولانو په مرسته سره د (ترف) turf نومی ځای د ریلوایی مشهوره ستیشن تـه سـخت نقصـان ورسـاوه لیکـن پـر تفیلح بـاندی ئـې د موسـم دنـه موافقـت لـه سـببه د یرغـل کولـو موقـع پیدانکړه بیرتـه دی او ملګری خپلـو خیموتـه چـه دغرو پـه لوړو سطحو کښی ئـې نجتـی وې ستـون شـوه او تریـوی اوږدې مودې پوری د هوا د مسـاعدت په انتظار سره هلته میشت شـول یوه شپه چه آسمان صاف او د ځورلسم سپوږمی د شاوخوا تولـه غرونه او دښتونه روښانـه کـړی وه نـاڅاپـه د یـوې غونـډی لـه شا څخه د توپکانو ډزی وارویدل شوې اود عربـو یـوه ډلـه دمـاتـی پـه حال کښی مخ ددوی پر خوا راروانه وه - له وضعیتـه څخـه داسـی معلومیدله چه یولوی جمعیت پسی را اخیستـی دی لارنس چه له لوړی څخه ددې حال مشاهده کوله نابېره یې ګولی لـه پښو سره وچاودله خدای و چه کوم نقصان ورونه رسیدئ او ژر دیوې ګټې شاته خپ شو په دې وخت کښی هغه یرغل راوړونکی سپـاره پـر دوډولو باندی تقسیم سوه چه یوې به ښی لورتـه او بلـی بـه کیـڼ لورته حرکت کاوه هدف ئې فقط د کیمپ خیمی نیولـی وی دلتـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دده غړي وتښتيدل مجبور شو سم له حربي سياست سره ئې د
ملګرو يوې ټولې ته دښې خوا بلې ته ئې د کيڼې خوا او دريمې
ته ئې پر منځنۍ محاذ باندې د فيرکولو اشاره وکړه مګر سربيره
پردې باندې ئې تلفات يوسلوشلو کسو ته ورسيدل
که د هواد انقلاب اړودوړنه واى پيښ شوى نو د ټولو تپ کيدل
يقيني و مطلب ذادئ چه ددې طوفاني موسم دوام له يوې خو
څخه او د ملګرو بې ثباتې ئې له بلې خوا څخه په مقاومت کښې
څه تزلزل پيښ کړ نو ځکه (ابا - ال - لسان) ته د بعضو مشرانو
په سلا سره کوچ شو او هلته ئې د موسم تر ښه کيدلو پورى خورا
ډير عرب د ترکانو مخالفت ته وپارول او ضمناً ئې نور نوى
نوى پلانونه وتړل د پسرلى د موسم په پاى کښې چه د هوا و
ضعيت لږ څه سم شو او د هغو بې همتو فوجيانو له زړو څخه د
ليدلو تکليفو خاطرې محوه شوې بيائې پر (تفيلح) باندې يرغل
وروړولو عزم وکړ په لار کښې کرنيل (جوانس) د مصارفاتو له
پاره پنځوس زره پونډه ورتسليم کړه ددى کافي مبلغ له خوښې
څخه ئې ددى پلاد سفر ټوله تکليفونه او د ملګرونا ځواني
هيرې کړى له شوبك څخه د شاتورى اوښ پر شا باندى ديوه
اوښ والا په ملګرى سره مخ د (تفيلح) پر خوارهې شو په لار
کښې به ئې په هر ځاى کښې د ترکانو له ګماشتګانو او يابد و
عربو څخه تکليفونه ليدله له ډيرى سپرتيا څخه ئې کوناتي او
ورنونه داسې زخمي شوى وو. چه بيخى به زهوب ځنې بهيدئ
کله به د غره د داسې ځکې ته پورته شو چه پنځه زره فوټه به ئې

جګوالی درلود او کله به و یوی داسی کندی ته شیوه شو چه بیخی به ئې د ختلو امکان نه وه اوښ د سوده توب له سببه نه تلی او اوښ والا هم د غوراز - راز زحمتو سره وارخطا کړنه ئې غوښتنه چه اضافه دی یو قدم ورسره واخلی مګر دده راز یو جګیوبه بیا تر یوه حده پوری بوتئ درشیدیی د کلی په یوه میلی کښی خو هغه اوښ والا برملا ښکنځل ورته کول اوښه ئې زړه غوښتنه چه حملی ورسره ووهی مګر د لارنس ټټر ئې په ډیره بی پروایی سره تحمل کاوه کله به ئې لکه وړوکی په یوه شی او کله به ئې په بل شی خوشحاله کړ ځو ددغه تکلیف او زحمتو په حال کښی یوه کوچنوټی کلی ته راورسیدل - د کلیوالو ښه سلوك او میلمه پالنی ددوی ستړ وتلو او ژوبل بدن ته څه دمه ورکړه له دې ځایه ئې د جنرل (الن بای) دلیك په اثر سره د (تفیلح) لار پریښوله او د مصر و فلسطین د تګ په نیت سره مخ د "عقبې" پر خوارهی شو هلته د ملاقات په ترخ کښی نوموړی جرنیل د جرمنیانو او ترکانو د دوستی په تړون سره ډیر متاثر ښکاریدئ.
او پسله دې څخه ئې داتحاد یونو کامیابی بیخی محاله ګڼله مګر لارنس دده دا ټولی ناامیدۍ په امید سره تبدیلی کړی او مجبوری ئې کړ چه "عقبی" ته به خپلی مرستی په هره ممکنه ذریعه سره دوچنده کوی

د بلی پلا مشاهدې په ترخ کښی له " عقبی " څخه د سوو کالونو د بې حسۍ کوچ ولیدل شو د ریګو پر کوټو باندی چه د عربو له وادی څخه بیاد بحر تر ساحله پوری اوږدې وی دتورو کړ.دیو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

عوض کښې ښکلي . ښکلي کیمپونه ولوېدېز پلوته د الوتکو له پاره یو وړوکی میدان هم جوړ شوی و په بحر کښې دوړوکښتیوتګ و راتګ او د مالو پورته کولو کښته کولو جم و جوش و او هر لیدونکی ته یې ددې ځای د روښانه ایندې امید پیدا کاوه د انګریزانو سلو تنو سپاهیانو د جبه خانې او نورو اسبابو ساتنه پخپلو رسمي جامو کښې کوله د توپکانو او نورو وسلو د ترمیمولو کار په خورا پیړه جاري و ځینو عربو به نوي توپکان اخیستل او ځینو به هغه خپل زاړه خوښول په ګوویریا کښې یوه نوې عسکري چوڼۍ ودانه شوی وه د "عقبی" او "اتم دوادی سړك فراخ شوی او پوخ شوی و د (ګووریې) چوڼۍ لاپر هغه پخوانی حال باندی وه د ښار د اوسیدونکو و ضعیت څه تغیر کړی و اما د لیرو ځایو خلکو لا هغه زوړ مسلك چلاوه نامانوسه شیان به ئې نه خوښول د نیژدو شیانو اصلیت به ئې په مشاهده او دلیرو دابه ئې په نښه کولو سره معلوما وه

یو لیکونکی وایی په دغو ځایو کښې هرانګریز مجبور و چه د ځان د ساتنې په غرض سره ځلوینښت کسه زړور وسله وال عرب نوکران کړي ولی چه پروسله باندی مین خلګ غیر له دی خلګو څخه مانه ولیدل او نه به ئې ووینم د هریوه په اوږو کښې ئې دوه توپکان ښره له لسو دولسو قطارو کارطوسو ضرور لیدل کیده د لارنس ترتګ وروسته که څه هم په دې ځای کښې عمرانی چاری مخ ته ولاړې اما د ویلو وړ جنګي اقدامات ونه شوه - "جنرل الن بای" له یوې خوا څخه دانګریزانو دهر محاذ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنګ کښي د نقشونه تطبيق. اوله بلي خوا څخه د اورپا دتاوده جنګ مبتلو دي ته اړيوست چه تر درو مياشتو پوري اقدامات وځنډوي او خپل نفري د صلاحيت لرونکي مقام له حکمه سره سم د مصر او فلسطين له نفرو سره يو ځاى غربي محاذ ته وليږي. وايي د اتحاديانو قوت ځکه چه په دې وخت کښي يوازي د عربو په معمولي اتقلاب پوري منحصر و نو د حربي سياست له مخي په شرق کښي د ترکانو ماتي د غربي محاذ ددښمنانو معنوياتو ته تزلزل پيښيه ولاى شواى او زمونږ د نفريو اقداماتوته فرانسه کښي کوم مانع نه پيداکيدئ

وايي لارنس ددغه سياست په پيروى سره د خپلو پلانو تطبيق ته ښه ترا متوجه شو او د مختلفو محاذو اداره ئي پر خپله غاړه واخيستله يوه پښه به ئې تر عربستان پوري وه او بله به ئې تر فلسطين او مصر پوري ، مګر په عين حال کښي ئي "دمشق" د ټولو جنګي کار روائيو کلي ګڼله او هر وخت به ئې دا اظهار کاوه چه ددې ښار فتح د ټوله شرق فتحه ده -

يوه منصدار راته وويل چه جنرل (الن باى) د بشپړ اعتماد له مخي ټوله مهم کارونه لارنس ته سپارلي وه - او د ده بې سلا ئې يو جز ئې اقدام هم نه کاوه د ستمبر د مياشتي په لومړنيو ورځو کښي نوموړي جرنيل د هغه په مشوره خپلو فوجيانو ته سم له نقشي سره د حفظ ماتقدم له پاره داسي هدايت ورکړ - ((څه نفري دي تر دوهم امره پوري دونو شاته پټ شي و جريلوته نيژدي د حجاز دريلوايي دلين دساتونکو د تشويش او وار خطا

(c) ketabton.com: The Digital Library

یی له پاره دیوی نوی چوښې په ودانولو کښې معنویاتو باندی لویه اغیزه کوی دا تدابیر صرف ددې له پاره دی بالفرض که د دښمن الوتکې په کوم وخت کښې زمونږ و خواته راوالوزی نو د نوموړی چوښې او سیدونکي به داور په دود اوپه ونو کښې پټ شوی نفری به د توپکو په پرله پسې ډزو سره فضا تاریکه او مغبره کوی دا چل که څه هم په حربی چلو کښې یو زوړ او متروك شوی چل و مګر په دی وچه بیدیا کښې ئې د بې تدبیرو ترکانو په مقابل کښې حتماً نتیجه ورکوله لارنس چه د ضروری کارو داجرا په سلسله کښې کومې نامعلومې خوانه تی نو ئې کوم میجر ته د شریف د فوج اداره په موقتی صورت سره وسپارله او حتماً ئې د څولینود د پټریو الوزولو هدایت هم ورکړ دغه میجر سم له هغه هدایته سره یوې خواته په دری ورځنی سفر رهی شو مګر هلته د عربو مشرانو دې جواب چه موږ د بدوانو بې مرستی ستاسی مرامونه مخ ته نشوبیولای ډیر مشوش کړ مجبور شو چه په هو ممکنه ذریعه بدوان له ځانه سره ملګری کړی ګوندی په دې چل سره ئې فیصل او آمرینو ته فعالیت معلوم شوی او له آینده عتاب او خجالت څخه ئې وژغورل شی "نوری" نومی بدو غوښتل چه دده له دې سرا سیمه حالت څخه استفاده وکړی نو ئې د خپل قوم د حاضرولو پیش نهاد دسلو اوښانو د ورکولو په شرط سره وکړ میجر چه ئې په چل د مخه لاپوه شوی و ځکه ئې داوښانو او کجاو دنه موجودیت په بهانه سره تر ځان تیر کړ - انګلیسا ن او عرب په سیاست

کبنی د زاړه و ماشوم نسبت سره لری نو آیاد استاسی وزړه ته لویږی چه د سلو کالو تجربه کار سړی دی د پنځو ورځو ماشوم خطاباسی - او یادی دپیسو په مقابل کبنی کوم مشکل کار سرته ونه رسیږی مطلب دادی چه څورلس ورځی د کوچیدو په تصمیم کبنی ځنډ راغی په پنځلسمه ورځ د حملې تول ضروریات مکمل شوه او سبا ته به د مقصد لورته کوچ وبار کیدی چه یوواری د ځینو مفسدینو په عزم کبنی سستی راغله او د خورا ډیرو پیسو غوښتلو بهانه ئې رابرسیره کړه میجر مجبور شو د هر یوه په خوله کبنی ئې څه زهر وراچوله اوله دوی سره ئې پردې فیصله وکړه چه بله پلا به داسی بیځایه غوښتنی نه کوی مګر بی تربې اووړې خلګ کله د عهدو بیمان پاس ساتی یاله خپلو ویناو څخه شرمیږی په داسبا بیا هر یوه خان پریوه اړخ باندی واچاوه او دمشرانو په ذریعه سره ئې خواهش وکړ چه انګریزان دی زموږ د عزت نفس پاس وساتی او داسی نفیس لباسونه دی را ته تهیه کړی چه تر هغه نفیس نه وی - دا پینش نهاد ئې هم ومنل شو او په دا بله ورځ ددوی په ذریعه سره یوه داسی سپکه حمله وشوه چه هیڅ نتیجه ئې ورنکړه له دی لیکنی څخه به ممکن تاسی ته دا معلومه شوی وی چه " لارنس" ددی بی سروبنکره قوم د څه ناشودو ته تیر سپر کړئ او د تکلیف شپې وورځی ئې ورسره تیرولې سر بیره پردومره زحمتو باندی په کوم وخت کبنی د سست عنصرو انسانانو په څیر سره د ناامیدی اظهار او یا نوره شکوه ځنی ونه شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارنس د سرکاری اوښ والاو په ملګری سره بیرته عربستان ته ستون شو په لار کښي به یوه اوښ والاو بل اوښ والا ته غوږ نیژدی کړیه پس پسي به ئې سره وویل هغه لارنس نومی انګریز دغه دی چه ترکانوئې پرسر باندی دلسوزرو پوند و جایزه ایښې ده چاوچابه بیا په ډیر حیرت سره رډ .رډ ورته کتل وایی د غیاب په ورځو کښي د ذکر سوی خرابی په وضعیت سره ډیر متاثرو نو ځکه ئې خپل معاونان فوراً و (ابا - ال - لسان) ته وروبلله او په دې موضوع باندی ئې څوورځی مسلسله مشوره ورسره وکړه دا هغه ورځی وی چه حسین میر جعفر پاشا په جنګ کښي ګیر کړی او دزامنو او پلار په مابین کښي پردی شخړه باندی مخالفت پیدا شوی ؤ او په کاغذیا تلیفون کښي به ئې یو د بل ته سپکی و نالایقی ویلې دې اقدام ته له هره حیثه ښخه مور یو معقول اقدام نشوویلای ولی چه ټولو فوجیانو د یوې مهمی حملی کولو له پاره صفونه تړلی او د مشرانو امر ته منتظره وه دا هغه حمله وه چه لارنس ډیر ورته خوش بینه و اما د ذکر سوی واقعی د پیښندو په اثر سره پوره شپږدیرش ساعته ټال شوه وایی ددې یرغل د کوچ و بار مخی ته په اول کښي خورا ډیر مشکلات واقع شوه مګر په پای کښي ئې انجام په ډیره اسانی سره په لنډ صورت وشو مستمبورن لیکی چه په دی پلا کښي به مصریانو - عربو ، او ګورکهو ته سم ددوی له غوښتنی سره خواړه پخیدل او ویشل کیږی یعنی په هیڅ وخت کښي د شکایت کولو موقع په لاس نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورتله میجرنیګ خوار د حمل و نقل د انتظام په لار کښې له زښتو ډیرو مشکلاتو سره مخامخ و ولی چه له اسبابو څخه ډکی ګاډی لوړی ته د انجنو په زور سره نه شوای ختلای او د خلګو وپوری وهلو ته ئې ضرورت درلودئ په دی پلا سفر کښې لومړی (حفر) نومی ځای ته وکوچیدل چه له (ابا - ال - لسان) څخه ئې شپیته میله واټن درلودئ دلته د خلګو د غونډیدلو او نورو ترتیباتو نیولو له پاره لږ څه ټال شوه بیائې نو د (بیرارزق) وخواته چه یو سلو شپیته میله له دې ځایه څخه واټن لری مخه وکړه دا منطقه په نقشه کښې د نخلستان په شکل سره ښودل شوې وه مګر په حقیقت کښې یووچ ډبرین ډاګ و د چینی په اوبو ئې نه د انسانانو او نه د حیوانانو پوره ګذاره کیدله دلته بیا د میجرنیګ فعالیت او زحمت کښې دیادونې وړده چه د اوښانو ناپوه سپاره ئې د بدرګې په صورت سره وټاکلو ځایو ته رسول ولی چه د بدرګه والو وجود د جګړې دفن له نقطه نظره څخه زښت ډیر اهمیت لری او ددوی په نه وجود سره لښکر مخ ته نشی تلای همدغه سبب و چه ددغو نفریو په غفلت سره زموږ منظم فوج له ناکامی سره مخامخ شو همدغه (ارزق) نومی ځای چه په دی پلا حمله کښې ئې په موقتی صورت سره د مرکز حیثیت پیدا کړی و له - انګریزی - هندی - مصری - عربی او فرانسوی لښکرو څخه ډک شو - لیوی ویشتونکو توپو - جنګی موټرانو - د لرګوګاډیو - په سوو اوښانو او دووالوتکو هم د استعماریت خوښوونکو ترکانو په

مقابل کښې صفونه پکښې وتړل " شریف " د وسله والو ځلمیانو (۴۵۰) ډلې د مخه لاورته رالیږلې وې لارنس اوَ نورو ملګرو ئې ددې وروستې جنګ د ترتیباتو په لار کښې له زښت ډیر فعالیت څخه کاراخیستی او هرې خواته به ئې سره ځغستل کله به ئې له جاسوسانو څخه پټ حالونه نیول او کله به ئې پخپله کشفیات سره کول یعنې د هغو د الوتکو - نفریو - او اوښانو حال ئې دم په دم درلودئ په داسې حال کښې چه د دښمن د مکملې آمادګې خبرونه له هرې خوا څخه راورسیدل نو د کرنیل (جوانس) او میجر (فیرلی) په خواهش سره د مقدماتې ترتیباتو له پاره څو ورځې مسلسل کنفرانسونه ترتیب شوه چه په هغه کښې لارنس د خپلې منصوبې ترتوضیحاتو وروسته د جنګ په وروستې خطره سره ګرده حاضرین خبر کړل او دا ئې هم وویل چه تر دې پلا ناکامې موږ تولو ته مرګ ښه دی "مرفی" او "جویر" نومې طیارو وانان اظهار کوی چه د دسمبر د میاشتې پر لسمه نیټه باندې زموږ الوتکې په امتحانې صورت سره په هوا شوې جرمنیانو هم مقابلتا خپلې الوتکې والوزولې په فضا کښې یوسپك جنګ ومښتې چه په نتیجه کښې ئې زموږ یوې الوتکې ته سخت نقصان ورساوه مګر د پاك خدای په فضل سره مځکې ته سالمه را کښته شوه

تر دغې سپکې هوایې خطرې وروسته لارنس سم له پروګرامه سره د مصریانو . اوګورکهو نفرې په موټرانو کښې د ریلوای د پټریو لوزولو په غرض مخ د درې پرخوا جده وعمان ته نیژدې

واقع ده ولیږل اما متاسفانه د ترکانو تنخواه خورو عربو د یرغل کولو موقع ورنه کړه مګر په عوض کښې ئې د لرګو د ګاډیو سپرونه یوازې دریلواې پټړۍ بلکه ګرده پلونه داسې ورخراب کړه چه هیڅ د جوړیدو امکان ئې نه درلودې په عین حال کښې الوتکو هم د دښمن پر مخاذو باندې درانه بمونه وغورځول او د اوښانو سپرو د دمشق د تلګراف او تیلفون مزی تول و شلول او ځو ځایو ته ئې سخت نقصانونه ورسول د (نایپ) د لین پټړی الوزونکو ته د ژر یرغل امروشود (مزریب) د محاذ نفریو هم پخپل کار پیل وکړ د ښمنان چه د دې مسلسل فعالیت په اثر سره وار خطا شوه نو ځکه به ئې په هر ځای کښې خپله قوه دوچنده او درې چنده کوله لارنس چه د لویدیز ریګستان په علاقه کښې په سوقیاتو یوخت و ناڅاپه ئې یوه ګولۍ له پښو سره وچاودله چه د هغې په چرو سره سخت زخمې شو مګر له فعالیت څخه ئې لاس وانخستئ او په نورو ملګرو کښې به ئې هم د میهجو خطابو له لارې څخه د فعالیت حس پیداکاوه کپتان پیک او د شاهی اوښانو سپرو هم په جنګ کښې خپله سپارل سوی وظیفه په ښه صورت انجام کړه او د خپل تعرض په پنځه میلی کښې ئې - دریلوایی پټریو- دتلګراف مزو او لویو لویو پلوته سخت نقصانونه ورسول د بیرته راستونیدو په وخت کښې لارنس سره له نفریو ورسره یو ځای شو او د دښمن د الوتکو د ویشتلو زیری ئې پروکړ

میجربارتر وایي – په لومړي ځل کښې چه له د غو الوتکو څخه یوه الوتکه سخته نقصانجنه شوه نو نورو ملګرو الوتکو ئې زمږ پر موټرانو باندې بیدریغه بمونه واورول دې درنې بمبارۍ لارنس ته دیوې بلې الوتکې د اضافه توب فکر پیدا کړ نوئې یو – احتیاطي پیلوټ سره له څوکسو د (ارزق) لورته ولیږه اما په لار کښې د ترکانو د مشین ګنو ډزو هغو ته دوړاندې تنګ موقع ترمرکزه پورې ورنه کړه نو ځکه ده د مجبوریت له مخې له بلې لارې څخه ځان د مقصد ځاې ته ورساوه هلته ئې تر هر څه د مخه موټرانو ته د مجاذ پرلور د حرکت امر ورکړ او پخپله دیوه وران سوې پله د بیرته ورانولو په هیله سره په یوه پټ ځای ننوتی د اپل د میجر شامپای د نفریو په ذریعه سره د مخه الوزول شوې و مګر په دې پلا کښې د پاخه فکر څښتن سر بیره پر الوزولو باندې خورا ډیر مالي او ځاني تاوانونه هم مقابل طرف ته ورواړول

د لارنس د غیاب په زمانه کښې به د دښمن د الوتلو د الوتکو په وخت کښې فوجیان د مځکې په کنډهلو او د غرو په غارونوتل اوښان به ئې دورې همیسته سره تیت و پرك کړه مقصد دادې چه غیرله د غومدافعوي تدابیرو څخه ئې بل د ویلو وړکار ونکړ بیغمه به د کړدیو سیور وته ناست وو خپل شرابونه و کبابونه به ئې نوشجانول ددغې میاشتې پردوه ویشتمه نیټه باندې لارنس د یوه قاصد په ملګرې سره د الوتکې په ذریعه له ارزق څخه فلسطین ته ولاړې او هلته ئې تریو لړ کنفرانسو وروسته درې

الوتکی له ځانه سره راوستلی په هوایی ډاګ کښې چه ئې د خوړو په وخت کښې حاضرینو ته د جنرل (الن بای) د اقداماتو راپوراو د فیصل د هدایاتو لیك اروا وه ناڅاپه دوی نابلدی الوتکی ختیځی خواته ولیدل شوې ده به لاخلکو ته د خپریدلو او الوتکو ته د الوتلو امرکاوه چه هغو د بمو په اورولو پیل وکړ خدای و چه دښمنان د خطا کیدو له حیثه ئې کوم مالی او ځانی نقصان ونه رساوه او د بریطانیی ګرندیو الوتکو تیښتی ته اړایستلی په هغه لیك کښې چه د مخه ئې یادونه وشوه فیصل ددې ځای د منصبدارانو له فعالیت او عربو له زیارکښی څخه ډیر تشکرکړی او د جنرل (الن بای) وړاندی تګ ئې د فرات په هغه خوا کښی ستایلی و

مطلب دادئ چه وروسته تردې واقعی نو په هر ځای کښی د نوموړی لیك او نوموړی راپور په متعلق سره له لارنس څخه مسلسلی پوښتنی شروع شوې یوه ورته وویل : " پسله دې څخه به ستاسی دیرغل هدف کوم ځای وی ؟ "

ده جواب ورکړ : " که می د مشق ونیوئ ګویا د ټول منځنی شرق بام ته وختلم " بل پوښتنه ځنی وکړه : " جنرل (الن بای) به ستاسی سره نوری څه مرستی وکړی ؟ "

ده ورته وویل : " د خوړو او پټرولو رسول به د الوتکی په ذریعه سره کوی " د مازدیګر په مهال باندی وروسته تر د غو مناقشو او سیاسی تبصرو په داسی حال کښې چه دوی به سره ولاړیدل درې الوتکی ډیری لوړی ولیدل شوې چه یوه ئې معلومیدله او د

هغو نوږو دووئې تش غږومبی ارویدل کیدئ - داد انګریزانو هنډلی پیج (Handly page) ډولـه الوتکو وې چه د ډیری لوړی ځخه ئې خپلی نخښی بمبار ډولای شوای جاهلو عربو به یوه و بل ته سره ویل هغه دی د شیطان د خاچهو پلرونه راغلل

د دسمبر پر ۲۸ نیټه باندی یوه فعال جاسوس لارنس ته د ترکانو د عمومی پله د مرمت کولو خبر راوړ ده هم سم له دې خبره سره ژر خپل تکړه خلمی پرور وبهول چه په نتیجه کښی د مقابلی خوانبه ډیر نفری سره ژوبل او د ذکر سوی پله تیران ئې پای پاکه وروسول وایی په دغه شپه زموږ هنډلی پیج ډونو الوتکو پر "مفرخ" باندی هم بنه درنه بمباری وکړه تاسی ته دی معلومه وی چه په ترکانو سره له عصری وسلو دا ډول ماته کښیوتلې وه چه د دمشق او (دیری) تر نیژدو حدو پوری ئې د وړو عربو مخ نیوی نسوای کولای بل د جنوبی سیمو فوجیانو د "تایب" او " مفرخ" د منځنی حصی پر کیمپو بـاندی هسی ګولی واوږولی چه له اوسیدونکو ځخه ئې د پټیدو ځایونه ورك شوه د "غزالی " او (غذرا) خلګو خوله یوه مخه ځخه وسلامی کیدو تـه ځانونـه جوړول غیر له دې ځخه د تلګراف د مزو په شلیدلو او مـهمو ستیشنو په خرابیدو سره د نوږو محاذو ترکان هم ډیر وار خطا شوی وو چه هیځ د مقاومت طاقت نه و پکښی پاته

د ستمبر د میاشتی پر ۲۹ نیټه باندی چه لارنس داوبو د لرتوب په نسبت سره لښکر شیخ سعد تـه کوچاوه پـه لار کښی لـه هری خوا ځخه بنه شدید یرغلونـه پروشوه مګر ده پخپل پاخه تدبیر

سره داسي تر شا ووهل چه هيڅ ئې تصور نشواى كولاى دلته نو له يوې خوا څخه د گرمى او له بلى خوا څخه د تندى او لوږى له اثره د بعضو عربو په تنديو كښى د نااميدى آثار څرگند شول مگر په ښكاره ئې د لارنس له مخه د هغو اظهار نه كاوه په دې وخت كښى خداى و چه د الوتكى په ذريعه سره جنرال "نيرومو" ديژن د نيژدى كيدو خبر راورسيدئ او د ټولو په زړو روحونه ننوتل - بل په دې وخت كښى لارنس دتركانو د فوج د نيژديكت په اثر سره ټوله مشران سلا او مشورې ته راوبلل وروسته تر يو لږ ويناو ئې په بعضو پروپاگنډى خبرو سره دوى غولول او ډائې هم ورته واضحه كړه چه موږ ته د ناكامى تر څوړند مغزى مرگ په زړها واره ښه دى تكليفونه تل د ميړو محى ته راځى نالش او شكوه خود سپيو او بى ثباتو خلكو كار دى تاسى چه زړور عرب ياست او كارنامې مو په تاريخ كښى په زرين ليك سره ليكل شوى دى نو آيا داسى ژر بى حوصلى كيدل درسره مناسب دى؟ دى مهيجو وينا و له يوې خوا څخه او د زړه سختو تركانو بيرحمانه سلوك له ماشومانو او ښځو سره له بلى څخه د دوى احساسات ښه ترا په ښور راوستل په داسى حال كښى چه له هغو ظالمانو څخه به ئې د خپلو د غو مظلومانو دكسات اخيستلو كوم بندوبست تاړه ناڅاپه " شيخ طلال " پر آس باندى سپور راغى او د خپلو كليوالو په تباهى سره ئې د دوى زړونه ښه ورزخمى كړه په عين حال كښى ئې د لغاز په صورت سره دا هم وويل (زموږ ماشومان دى په نيزو پيل كيږى او سياه سرى

مودی د غم کور بل وهی تاسی خپلی چرچی او د استراحت خوبونه کوی) بیرته په ډیر غضب سره بیله دې چه نور سوالو جواب دی وکړی د قوم خواته ستون شو
دې ناوړه وضعیت لارنس ته زښت ډیر قهر وروستی او د انتقام اخیستو او ریې تر عربو لاریانت په زړه کې بل شو - پسله سلا او مشورې څخه ئې خپل فوجیان دستی پردرو ډلو باندی وویشل او هری ډلی ته ئې امر ورکړ چه دې پلا جنګ کښی به په بندمند سره اکتفانه کوی د سپین ږیروالی . وړوالی . او سیاه سرتوب پاس به هیڅ نه ساتی فقط هر یو چه ئی په لاس درته ددغو بیوزلو ماشومانو او ښځو په څیر سره ئې په بدرنګ کوی سم له دې امره سره کین کښنو عربو له دروخواو څخه پردښمن باندی داسی یرغل وروړ چه ددې انقلاب له مښلو څخ، ئې بیاتر اوسه پوری ساری نه درلودئ وایی د ترکانو په وینو سره ئې د هغه ځای تولی ډبری سرې کړې او دبندیانو په قتل عام سره ئې د هر یوه اینه یخه شوه په دې وخت کښی نو په دوی کښی د اضافه مقاومت توان نه و پاته شوئ مګر د جنرل (ګری ګوری) فوجیانو ئی ښه ملاوتړ له او د (درې) په منځنی سیمه کښی ئی ددښمن د تول فوج مخ ځنې وګرزاوه په د غه یرغل کښی لارنس له یوی خوا او مسلمان له بلی خوا څخه ښه فعالیت کاوه پر دښمنانو باندی مخکه یوه الغه وه په سمه کښی به یوی ډلی او په غرو کښی به بلی ډلی حملی پرکولې د ستمبر پر ۲۸ نیټه باندی (دیره) پای پاکه ځنی ونیول شوه او "دمشق" را سا تر

تعرض لاندې شو غير له يوه وړوكي كلي څخه ئي بل دتيكاو ځاى نه درلودئ
اوس نو زمونږ په سوق الجيشي پروګرام كښي غيرله د مشق څخه بل ځاى نه و پاته او بل و هريوه ته دا متيقنه وه چه دنومړي ښار نيول د تركانو دځپ ځپانده وضعيت او استرليائى او انګليسي فوجو د تودې مسابقي له حيثه په سل كښي سل امكان لري
لارنس وايي په خورا سرعت سره و دمشق ته نيژدې شولو هلته موولیدل په فضا د تركانو د ګدامو د سوځلو په اثر سره تك تور دودنيولې وه له بعضو ځايو څخه لاد اور لمبې پورته كيدلې په ښار كښي يو تورشخول و د شاوخوا وګړو دآزاديدلو په نسبت سره خوښي كولې او دمشرانو شكريه به ئې كله په دعا او كله په چچكو سره ادا كوله
د ستمبر د مياشتي د ديرشمي نيټي په سهار لارنس وروسته ترخونړي جنګ نومړي ښار ته داخل شو ښاروالو ئې په ډيره ګرمجوشي سره استقبال وكړ ناصر او نوري ترده دمخه ښار ته داخل شوي وو د عربو ملئ جنډې پر حكومتي ماني باندي وړپول شوه د تركانولوى حامي عبدالقادر نومي عرب سره له وروره ځان بيله شرطه تسليم كړ وروسته د فتحي تر مسلسلو جشنو خلګ په خورا اطمينان سره پخپلو كارو بوخت شوه او خپلو خوا خوږو مشرانو ته ئې د زړه له اخلاصه دعاګانې وكړې د مجرمينو محاكمه علني شروع شوه د اكتوبر د مياشتي پر

درویشتمه نیتهٔ باندی جنرل (الن بای) د مشق ته سره له بشپړو اختیاراتو راولیږل شو هغه پخپل لاس سره د شام د زمری صلاح الدین (ایوبی) پر قبر قومی جنډه وریوله او دهغه پاك روح ته ئی دعاوی وکړی

د ۱۹۱۸ عیسوی کال د اکتوبر پر (۳۰) نیتهٔ باندی چه ترکانو د اتحادیانو ټول شرطونه بیله کوم قید و شرطه څخه ومنل نو خکه د نومبر د میاشتی پر (۱۱) نیتهٔ باندی د جنګ د بندیدلو اعلان وشو سم له دې اعلان سره لارنس نه یوازی له خپلو مقبوضه ځایه څخه و کوچیدی بلکه د وظیفی د سر ته رسیدو له حیثه څخه بیخی انګلستان ته ولاړئ اوله هغه ځایه څخه پاریس ته د صلحی کنفرانس ته د بعضو توضیحاتو له پاره وغوښت شو هلته دد کوښښ وکړ چه د عربو او شاه حسین پکښی خیر وی مګر هغو بې انصافانو بنی حاصل خیزه مځکی پخپلو منځو کښی سره وویشلی او د عربستان وچ ریګ ئی و دوی ته ددې هومرو ستونزو او زخمتو په بدله کښی ورکړ که بیا هم لارنس دو نستین چرچل په ذریعه سره کوښښ نه وای کړی فیصل ته د عراق د تش نامه پاچهی هم نه رسیدله وایی په دې کانفرنس کښی فیصل په شاهانه شان و شوکت سره یو پرجوشه تقریر هم وکړ چه د بعضو انګریزانو د اګومان شو چه د قرآن د کوم سورت تلاوت کوی د لارنس چه ددې مهم خدمت په زمانه کښی له علم سره علاقه شلیدلې او بعضی نیمګرتیاوی ئې درلودې نو له دې نسببه څخه دوهمه پلا اکسفورډ کالج ته داخل شو ضمناً ئې د

عربو د بغاوت د تاریخ په لیکلو سره هم پیل وکړ تاسی ته به معلومه وی چه د انګلستان حق پرسته زمامداران د هر چا د خدمتو ډیر قدر لری او سم له خدمته سره دوچنده معاوضه ورکوی نو ځکه ئې ددی خدمتګار د لوړو خدمتو نقدی جایزه هم هیره نه کړه او زموږ د ګران تپولواك په مبارك لاس سره وروسته تر زیاتو قدردانیو ورتسلیم شوه لارنس ئې په شکر یه کښی وویل زه خپل خدمتونه د وطن پر حقیقی مور باندی نه خرخومه او تر هر رنګه لوړی جایزی ستاسی رضائیت ماته لویه جایزه ده

وایی د لارنس قدردانی په امریکا کښې هم ډیره کیدله او لیکونکو به ئې پر خدمتو باندی بیلي . بیلي تبصرې کولې همدغه سبب و چه د (وس ګارډن) په سینما کښی د عربی انقلاب په فلم کښی د لارنس خدمتونه په ډیر جذاب صورت سره وښودل شوه د انګلستان دې لوړ خدمتګار به د فراغت په وخت کښی تل سیاسی کتابونه مطالعه کول او کله به ئی له مشهور ناول لیکونکی (تامس هارډی) سره علمی مباحیثی کولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢ برخه

(لنډيز)

لارنس په شاهي پوځ کې برتي شو

لارنس په ۱۹۲۲ عیسوی کال کښې په شاهي هوایي فوج کښې برتي شو د ۱۹۲۵ کال د اګست په میاشت کښې ئې د خدمت موضع ورتبدیله کړه او نوم ئې له لارنس څخه په "شاه" سره و او بنتي په سرحد کښې د "سید کرم" الفاظ هم پوری ملحق شوه د ۱۹۲۶ کال د دسمبر په میاشت کښې وروسته تریولړ نورو خدمتو هندوستان ته ولیږل شو په کراچي کښې د هومر د ډرامې د ترجمې په نسبت سره چه د بعضو امریکا یې منابعو له طرفه څخه فرمایش ورکړه شوی و ټال شو بیائې د خیبر میرام شاه نومې ځای ته سفر وکړ او هلته ئې د سرحد د ښې هوا په نسبت سره استوګنه غوره کړه دا هغه ځای و چه زړورو اوسیدونکو يې خپل زړورتوب او میړانه په سکندر غوندی مقتدر ټولواك لاومنله او دوړاندي تګ اجازه په ټوله هند کښې خپره شوه او خلکو پسله دې څخه د هوایي فوج دیوه معمولي سپاهي په سترګو نه ورته کتل بل په دې تشه افواه سره له یوې خوا څخه د افغانستان حکومت ته سخت تشویش پیداشو او له بلې خوا څخه د سرحد ډنډورچپانو لیکونکو غلطو پروپاګنډو نه ملاوتړله په اخبارو او یا مجلو کښې به ئې د قلم په تیره څوکه سره سخت . سخت وارونه پرکول د کابل په دربار کښې زمونږ سفیر د هغه حکومت له دغوپوښتنو څخه چه ستاسې په فوج

کښي داسي زبردسته سړی ولي د معمولي سپاهي په حیث سره کار کوي یا د بریطانیې دولت آیا دا جاسوس و سرحد ته ددی له پاره رالیږلی دی چه زموږ پښتنو په منځ کښي دبدبیني درزواچوي او بیا مود استعمار په منګلو کښي ګیر کړي سخت تنګ شونو ځکه ئې لندن ته د خواشیني ځو متواتر لیکونه واستول او تینګ خواهش ئې وکړ چه یادی ددې افواهو او توهماتو تردید په معقولو د لایلو سره وشي او یادی فوراً لارنس د سرحد له خدمته شخه ایسته کړه شي

د انګلیستان صلح دوسته حکومت له افغانستان سره د ښو روابطو د تینګولو په ملحوظ لارنس په ۱۹۲۹ عیسوی سنه کښي دیوې میاشتي له پاره مرکز ته وغوښتئ او هلته خینو اخبارو دده په پاره کښي د دنیا بعضو منابعو د اشتباهاتو رفع په ملحوظ سره له دارالعوام شخه لاندني پوښتني وکړي

۱ - د فوج د برتي کولو په خین کښي ولي "شاه" د کرنیل لارنس په نامه سره موسوم و ؟

۲ - آیا دغه افواه حقیقت لري چه انګلستان ته نقلي لارنس راغوښت شوئ دئ او اصلي لارنس په هندوستان کښي دی؟

۳ - افغانستان دده په باب کوم - کوم شکایتونه لري ؟

۴ - له تختوتاجه شخه د امان الله خان د ایسته کولو په دسیسه کښي کرنیل لارنس لاس درلودئ که یه ؟

۵ - هندوستان ته دی د کوم خدمت له پاره رسما ولیږل شو او که پخپله د سیاحت په توګه سره ولاړی ؟

سر بیره پردې ټولو وجوهاتو باندی دی دا تاسی ته معلومه وی چه د لارنس ژوند د یوی معمی شکل پیدا کړی و چه ځرك ئی چا په صحیح صورت سره نه شوای ایستلای دنیږدې ختیځ او لیری ختیځ وګړو (هوا بازشاه) لارنس نه باله او ویله به ئې هغه په انګلستان کښی دئ چنیان بیا پردې عقیده و چه "لارنس" په پټ صورت سره په هانګ کانګ کښی اجراآت کوی مګر انګریزانو به بیا ویل چه هغه په مونټ متین کښی مقیم دی ځینو اخبارو لیکلی دی چه دی په یوه وخت کښی په درو ځایو کښی ولیدل شو لیری ختیځ به ویل په چین کښی دی او روسانو به ویل په روسی ترکستان کښی جاسوسی کوی غواړی چه د مرکزی سویټ د حکومت او د ترکستان د جمهوریت په منځ کښی د فشار اوربل کړی هالیندیانو به دیوې غلطی افواه په استفاده سره ویل چه لارنس ددې کال په سر کښی د الوتکی د لویدلو په حادثه کښی مړ شو او دا چتې اوازه د ۱۹۳۰ کال د نومبر تر میاشتی پوری یقینی وه مګر د روس حکومت د بعضو منصبدارانو په محاکمه کښی دا واضحه شوه چه نوموړی په هوایی فوج کښی د جاسوسانو مشر دی په لندن کښی د ۱۹۲۷ - او ۱۹۲۸ کال د پټو مجلو د منعقدیدلو لوی محرك و دوی غوښته چه په روسیه کښې د انقلاب پیدا کیدلولازی و پلټې

د برطانیې فضایي وزیر د روس ددې الزام په تردید کښې خپل پارلیمنټ ته داسې توضیحات ورکړه د ۱۹۲۶ کال د دسمبر د میاشتې پړ اومه نیټه باندې لارنس هندوستان ته ولیږل شو او د ۱۹۲۷ کال د جنوري پر دوهمه نیټه باندې هلته ورسیدئ د ۱۹۲۹ کال د جنوري تر دولسمې نیټې پورې هلته تال شو بیا د ۱۹۲۹ کال د فروري پر دوهمه باندې بیرته انګلستان ته راوغوښت شو د هند دملازمت په زمانه کښې کوم رخصت نه دئ ورکول شوئ نو د بعضو ملکو بې مغزه وګړي په څه اسناد چتې تهمتونه پروایي اوپه یوه و بل ځای کښې ئې ګنې

وایي په ۱۹۳۱ کال کښې د ترکیې مذهبې انقلاب دده تحریك سره پیښ شو د ۱۹۳۲ کال د جولایي په میاشت کښې جرمنیانو دی د خپلو کورنیو فسادو محرك باله او په ښکاره ئې پر بریطانیې باندې دا الزام ولګاوه چه د کرنیل لارنس په واسطه سره تاسې له (تبته) سره یوه پټه معاهده کړې ده د ۱۹۳۳ کال د مارچ په میاشت کښې له وظیفې څخه سبکدوشه شو اما په بعضو کارو کښې به د سلا او مشورې له پاره غوښته کیدئ په ۱۹۳۵ کال کښې یې له سیاسي کاره څخه پرمخ ګوښه ګیري مختاره کړه او په علمي تتبعاتو بوخت و

دی پر ۱۳ نیټه باندې د موټر سایکل د ټکر په اثر سره سخت ژوبل شو او پسله درو ورځو څخه ئې په فوجي شفاخانه کښې روح ورکړ د مرګ په ورځ ئې ټولې جنډې نیمې ځوړندې وې او د ښخیدو په مراسمو کښې ئې د ګڼون له حیثه ټوله دفترونه بند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وه د انګلستان رسمي او غير رسمي اخبارو ئې په ډير تاثر سره
د مرګ خبر خپور کړ او پخپلو سرمقالو کښي ئې دده دسترو
خدمتو يادونه وکړه په مختلفو محفلو کښي ئې پرويرجنو مرثيو
باندې د حسرت او ښکې توی شوې پنځم جارج ئې دورور په
عنوان سره د تعزيت ليك صادر کړ او په هغه کښي ئې داد ورکړ
چه ستا د خدمتګار ورور د زحمتو خاطرې زمونږ له زړه څخه نه
وزي او تر ابدالابده پورې به ئې نوم د انګلستان په تاريخ کښي
ژوندی وي زه دده له بې آلايشو خدمتو څخه ډير ممنون يم او په
نامراده مرګ سره ئې ستا سره يو ځای اوښکي تويوم پوهيږم چه
په دې لويه ضايعه سره د انګلستان د هر فرد زړه غمجن شوئ او
سترګي ئې اوښلني شوي دي مرګ يو طبيعي شی دی او د هر
چا پر کور ميلمه کيږي هغه مرګ د وياړ مرګ دی چه د
اجتماعي نظام د سعادت د تامين په لار کښي وشي

"پای"

PROPERTY OF ACKU 11691

PROPERTY OF ARIC Established 1989

(c) ketabton.com: The Digital Library

ARIC
B
1.249
EDW
11691

LAWRENCE
OR
PIR KARAM SHAH OF AFGHANISTAN.

IN VIEW OF AN ENGLISHMAN

PASHTO TRANSLATOR:
NAJEEB "KANDAHARAY"

PUBLISHED BY
Sapi's Center For Pashto Research
(S.C.P.R.D)
ADDRESS: FLATE NO: 314, 3RD FLOOR. GUL-HAJI PLAZA UNIVERSITY ROAD, PESHAWAR - PAKISTAN
Ph& fax: 091 – 5704506
Email: S.C.P.R.D psh.paknet.com. pk

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library